

Bizim Ailə

No:1-Yanvar-Fevral-Mart-2008-Qadın-Ailə Jurnalı

**Böyük millətlər
Sağlam ailələrdən çıxar**

BİZİM AİLƏ

Qadın- Ailə jurnalı

Təsisçi və redaktor:

Samirə Mahmudova

Məsul katib:

Mədinə Əliyeva

Redaktor müavinləri:

Aynurə Məmmədova

Qətibə Vaqifqızı

Redaksiya heyəti:

Şefika Kaya Məric

Sevinc Aslanova

Zeynəb Nuri

Sevda Xəlilova

Meryem Demir

Vüsəli Quliyeva

Rəna Mirzəliyeva

Əzimə Məmmədova

Elnurə Əzizova

Ülkər Abuzərova

Aynur Məmmədova

Səadət Müzəffərova

Abunə və reklam işləri:

Cəmilə Nəsrullayeva

0505120821

Dizayn: Bizim ailə

Web:

www.bizimailə.az

e-mail:

bizimaile@bizimaile.az

bizimailedergisi@yahoo.com

Ünvan: Bakı şəhəri, Nəsimi r/n

C. Məmmədquluzadə küçəsi.

Dövlət Reystr № 20929

Əziz oxucu!

Bəşər övladının yer üzərində həyatını davam etdirmək üçün maddi və mənəvi bəzi ehtiyacları vardır. Sürətlə dəyişən dünyamızda maddi və mənəvi dəyərlər də dəyişir. Hər gün qarşımıza yeni insan tipləri, yeni dünya görüşü, gənclik tipi, qadın-kişi münasibətləri, ailə modelləri, əyləncələr, ədəb qaydaları, ünsiyyət metodları, din məfhumu kimi həyatımızda əhəmiyyət kəsb edən ünsürlər çıxır. Bununla bərabər belə müxtəlif, bol seçim və bu cür rəngarəng vəziyyət qarşısında nə etməli, şəxsiyyətimizi necə formalaşdırmalı, insani münasibətlərimizi nəyə, hansı dəyərə görə tənzimləməli, ailə bağlarını necə qorumaq, övladlarımız olan gələcək nəsilləri necə tərbiyələndirməli, gələcək nəslin şəxsiyyətini necə formalaşdırmaqlı, özümüzü, öz dəyərlərimizi necə tapmalı, onlara necə sahib çıxmalıyıq?" sualı da ortaya çıxır. Məhz bu suallara cavab vermək, buna bənzər ehtiyacları ödəmək, ailə məsələlərində cəmiyyətimizdə olan problemləri dilə gətirmək, onları heç olmasa biraz da olsa həll etmək, bu günümüzün ailəsində milli-mənəvi dəyərlərin aşılmasında müəyyən dərəcədə də olsa iştirak etmək üçün əlimizi-qolumuzu çırmalayıb çox ağır və ağır olmaqla bərabər məsuliyyətli bir işə başlamağa niyyət etdik. Beləliklə **"BİZİM AİLƏ"** dünyaya gəldi.

Qeyd etmək lazımdır ki, digər sahələrdə olduğu kimi ailə institutu ilə bağlı məsələlər haqqında məlumatları daha çox isə kitablardan, müəyyən konfranslardan və müasir dövrdə ən çox təbliğat və marifləndirmə vasitəsi olaraq bilinən kütləvi informasiya vasitələrindən əldə edirik. Bu geniş vasitələr arasında daima əlimizdə və ya stolumuzun üzərində olan, öz rəngarənglikləriylə fərqlənən jurnallar da mühüm yer tutur. Həyata yeni qədəm qoyan **"BİZİM AİLƏ"** jurnalı vətəndaşlarımıza, nənə-babalarımıza, ata-analarımıza, oğlan-qızlarımıza qarşılıqlı münasibətlər, haq və hüquqlar, öhdəliklər, təlim-tərbiyə, ailələrimizin həyat tərz, uşaqların kiçik yaşlarından etibarən yeniyetmə dövrünə qədərki problemləri, sağlamlıq, kulinariya və digər milli-mənəvi dəyərlərimiz kimi həyatın bütün sahələrində köməkçi olacağı hədəfləyir. Jurnalımızda həmçinin vətənimizin gəzməli-görməli məkanları, hər addımında canlı tarix yaşanan maraqlı maddi-mədəni irsi, müasir texnologiya sahəsində dünyada və ölkəmizdə olan elmi-texniki inkişaf, elm adamlarımızın nəaliyyətləri, sağlamlığımızın düşməni olan xəstəliklər və onlardan qorunma yolları, eləcə də insan orqanizminə faydalı və zərərli olan meyvə-tərəvəzlər haqqında informasiya veriləcəkdir. Ədəbi irsimiz və mənəviyyat dolu olan bölməmiz özünə məxsus müxtəlifliyi və rəngarəngliyi ilə diqqət çəkəcəkdir. Jurnalımızın hər nömrəsində keçmiş və şanlı tariximiz, milli və dini qəhrəmanlarımız, tariximizin nümunəvi şəxsiyyətləri, onların həyat hekayələri kimi mövzulardan söz açılacaqdır.

İÇİNDƏKİLƏR

AİLƏ BİR ŞANS BİLETİDİRMİ ? <i>Samirə MAHMUDOVA</i>	3
BÖYÜK MİLLƏTLƏR SAĞLAM AİLƏLƏRDƏN ÇIXAR <i>Şefika Kaya MERİÇ</i>	5
TƏRBIYƏNİN İNKİŞAFINDA AİLƏ, MƏKTƏB VƏ MÜHİT <i>Vüsalə QULİYEVA</i>	8
ANA ŞƏFQƏTİ <i>Rəna MİRZƏLİYEVA</i>	10
XAN QIZI <i>Əzimə MƏMMƏDOVA</i>	12
MƏNİM AZƏRBAYCANIM <i>Qətibə VAQİFQIZI</i>	14
HÜZURLU AİLƏ SƏADƏTİ <i>Osman Nuri TOPBAŞ</i>	16
QURBAN <i>Aynurə MƏMMƏDOVA</i>	18
ƏSRİ-SƏADƏT XANIMLARI <i>Gülənə HƏŞİMOVA</i>	20
ÇƏYİRDƏKDƏN MEYVƏYƏ <i>MeryemDEMİR</i>	22
ATALARIN DİQQƏTİNƏ <i>Ruqiyyə SALMANLI</i>	24
ANA VƏSİYYƏTİ <i>Hatice ŞAHİN</i>	26
ƏSRİN BƏLASI-SÜD VƏZİ XƏRÇƏNGİ <i>Sevda XƏLİLOVA</i>	27
UŞAQ VƏ OYUN <i>Xəyalə QASIMOVA</i>	28
LƏZZƏT DÜNYASI <i>Mədinə ƏLİYEVA</i>	30
XANIMLARIN DİQQƏTİNƏ <i>Müessər TAŞLIYAR</i>	32
NƏZAKƏT QAYDALARI <i>Leyli XƏLİLOVA</i>	33
FİLLƏRİN ÖLÜMÜ <i>Mədinə ƏLİYEVA</i>	34
TEXNOLOGİYA <i>Aynur HÜSEYNOVA</i>	36

AİLƏ BİR ŞANS BİLETİDİRMİ?

BÖYÜK MİLLƏTLƏR
SAĞLAM AİLƏLƏRDƏN
ÇIXAR

HÜZURLU AİLƏ SƏADƏTİ

MƏNİM AZƏRBAYCANIM

AİLƏ BİR ŞANS BİLETİDİRMİ?

Gündəlik qayğılarımızın yanında ailə münasibətləri və ailə problemləri qədər əhəmiyyət verilən və həyatımızı əvvəldən sonuna qədər məşğul edən başqa bir mövzu yoxdur. Ailə və ailə münasibətləri bəlkə də hər zaman danışılan, üzərində müzakirələr aparılan, aktuallığını hər an qoruyan yeganə mövzudur. Elə isə belə bir sual ortaya çıxır. Görəsən deyilən qədər ağır və çetindirmi ailə dediyimiz bu məktəb? Ya da xalq dili ilə desək bu bir şans biletidirmi? Xeyir, ikisi də deyil. Ailə iki və ya daha çox şəxsi içində alan cəmiyyətin əsaslarından birini təşkil edən ən önəmli institutlardan biridir. Burada ata-ana, övladlar, nənə-baba və digər qohumlarımızı və yaxınlarımızı da unutmamalıyıq.

Hər bir gənc qız və oğlan ailə həyatı qurmaq istəyərkən gələcəyin xoşbəxt ailə yuvasını təsəvvüründə canlandırır. Həyat yoldaşı seçərkən də onu başa düşən, çətin və səadət dolu günlərində onun yanında olan və onu dəstəkləyən səmimi bir insanı seçmək istəyir. Məhz bu sıraladığımız xüsusiyyətləri özündə cəm edən birini

tapmaq deyəsən çox çətin və müşkül bir məsələdir.

Gördüyüm qədər gənc oğlan və qızlar bunlardan daha çox, maddi vəziyyətin əla olmasını, fiziki gözəlliyi və yaxud əsl-nəcabətin köklü bir nəsə dayanmasını əsas meyar götürürlər. Bu cür qurulan ailələrin əksəriyyətində kişi və qadın sonradan ailədaxili problemlərin, narahatlıqların səbəbini qismət və qədərə yıxaraq özlərinə bəraət qazandıрмаğa çalışırlar.

Xoşbəxt bir ailə yuvasının təməlini səmimiyyət və incə qavrayış təşkil edir. Ona görə də milli-mənəvi dəyərlərinə bağlı, dünyagörüşü yetərli olan bir qadın və kişi zəmanənin bütün ağırlıqlarına və problemlərinə cəsarətlə sinə gərir. Bu yolda öz həyat yoldaşına dəstək olması onları izləyən uşaqların da həyatında önəmli rol oynayır. Valideynlər sağlam ruhlu, təmiz əxlaqlı uşaqlar tərbiyə etmək istəyirlərsə öncə özlərini bu yolda savadlandırmalıdırlar. Belə bir misal var ki: Uşaqlar ailənin güzgüsüdür. Sağlam nəsilər sağlam ruhlu ailələrdən çıxar.

Ailə dedikdə sadəcə ata-ana, uşaqlar nəzərdə tutulmur. Eyni zamanda bizi əhatə

edən yaxınlarımız: nənə, baba, bibi, dayı, xala və əmilər də bu ailə məfhumu içərisinə daxildir. Məsud bir ailə dediyimiz zaman bizi sevən, nəvaziş və qayğılarını göstərən bu yaxınlarımıza da hörmət və sevgimizi bildirməli, onlarla əlaqələrimizi gözəl qurmalyıq. Belə bir zəmində böyüyüb yetişən uşaqlar ata-analarının və yaxınlarının ona göstərdiyi sevgi və gayğını bağçada, məktəbdə və digər təhsil müəssisəsində birüzə verəcək. Bu onun həyatda vətəninə, millətinə, ailəsinə bağlı bir şəxsiyyət kimi formalaşmasında mühüm rol oynayacaq. Bir sözlə uşaq tərbiyəsinin, biliyinin çox hissəsini böyüdüüyü ailədən götürür. Ailədə valideynlərindən sevgi və nəvaziş görməyən, onun körpə qəlbini ruhlandıracaq sözlər eşitməyən və ya böyüməsi üçün onun-bunun ümidinə buraxılan uşaqlar gələcəyin sevinci və fəxri deyildir. Əksinə onlar gələcəyin tale ümidinə buraxılmış, həyatdan, insanlardan küskün vətən övladlarıdır. Gəlin belə hadisələri gözümüzün önünə gətirək. Bu cür hadisələrin olmasına imkan yaratmayaq. Ailədə bir-birimizə qarşı sevgi və nəvaziş dolu tellərlə bağlanaq. Övladlarımızdan istəyimizi, mərhəmət və qayğımızı əsirgəməyək, yaxınlarımızla əlaqələrimizi davam etdirək. Ətrafa gülüslər, sevinclər saçaq. Bizdən imdad istəyən, yardım diləyənlərə əlimizdən gələni edək. Onların sevincini öz sevincimiz, kədərini öz kədərimiz qəbul edək. Sağlam ruhlu olaq ki, gələcəyin sağlam düşüncəli övladlarını da yetişdirə bilək.

BÖYÜK MİLLƏTLƏR SAĞLAM AİLƏLƏRDƏN ÇIXAR

Tərixə nəzər saldıığımız zaman bunu çox asanlıqla ifadə edə bilərik ki, qadınlar cəmiyyət tərəfindən həmişə ikinci dərəcəli sinif kimi təqdim olunmuş və layiq olduğu qiyməti ala bilməmişlər. Keçmiş dövlətlər və dinlərdə zaman-zaman qadın yox sayılmış, lazımı hörməti görməmişdir. Belə ki, miladi VI əsrin sonlarına doğru bütün dünyada qadın üzərinə hər tərəfdən bir qaranlıq çökmüş və qadının qüruru, şərəfi ayaqlar altına alınmışdır. Əslində bu mövzu günümüzdə də çox da ürək açan deyildir. Səadət çağı dediyimiz, İslam dininin insanlığa göndərildiyi vaxtda İslam, qadının şərəfi üçün ədalətli qayda-qanunlar, ölçülər qoydu. Qadının mükəmməl bir insan olduğunu və bütün haqlara sahib olduğunu bildirdi. Bu həqiqəti bizə Qurani-Kərim belə ifadə edir: “Ey insanlar, sizi tək bir şəxsdən (Adəmdən) xəlf edən Rəbbinizdən qorxun.” (Nisa, 1), “Şübhəsiz Allah qatında ən hörmətli olanınız Allahdan ən çox qorxanınızdır”. (Hucurat, 13) Peyğəmbər (s.ə.s) bir hədis-i şərifində “Şübhəsiz qadınlar kişilərin bir parçasıdır” buyurmuşdur. Buradan aydın olur ki, üstünlük yalnız təqva və əxlaqdadır.

Qadın cəmiyyətdə layiq olduğu qiyməti aldıqdan sonra, daha xoşbəxt və daha əmin addımlarla həyata bağlanmışdır. İslam cəmiyyətin səadətini əsas aldığı üçün qadın və kişinin birlikdə quracağı ailə ocağını beləcə daha sağlam əsaslara bağlamışdır. Çünki ailə bir cəmiyyətin çəyirdəyidir və hər fərd ailə yuvasının təlim və tərbiyəsinin süzgəcindən keçir. Fərdlərin mədəni və milli-mənəvi dəyərləri özündə yaşadan mayası elə ilk olaraq ailə ocağında yoğrulur. Bu mənada İslam öz mənsublarının quracağı ailə ocağını özünəməxsus bir sıra qanun-qaydalarla təsbit etmişdir. Bu qanunları qısaca sıralasaq belə ifadə edə bilərik:

1-Ailə qanuni bir nikah təməlinə söykənir.

Ailə qavramı bütün səmavi dinlərdə bir sıra prinsiplərlə qorunmuşdur. İslam dini nikahsız yaşamağı yasaqlamış və insanları evlənməyə, ailə qurmağa təşviq etmişdir. Vəlilərə (evləndirmə haqqına sahib olan şəxsin qohumları; ata-ana, əmi, dayı və s.) və İslam cəmiyyətinin öndərlərinə aralarındakı subayları evləndirmə vəzifəsi verilmişdir. Qanuni bir nikah insanı zinadan uzaqlaşdırdığı kimi, cinsi əlaqə zamanı yoluxan xəstəliklərin yayılmasına mane olur və nəslə qoruyur.

Həz. Məhəmməd (s.ə.s) belə buyurmuşdur: “Nikah mənim sünnəmdir (yolumdur). Kim mənim sünnəmi izləməzsə məndən deyildir. Evlənin, çünki mən digər ümmətlər qarşısında sayınızın coxluğu ilə öyünərəm. Kimin evlənməyə gücü çatarsa evlənsin. Evlənməyə gücü çatmayan isə orucuna davam etsin. Çünki oruc onu haramlardan qoruyan bir qalxandır.”

2. Ailə üzvləri gözəl əxlaqa və əməllərə sahib olmalıdır.

Cəmiyyətin ən kiçik çəyirdəyi ailədir. Ailə ocağı nə qədər sağlam olarsa cəmiyyətin səviyyəsi də bir o qədər yüksələr. İslamda ailəni bir-birinə bağlayan əsl bağ iman birliyi. Qan bağı olsa da, imandan yoxsul olan tərəflər ailə bütövlüyünün xaricinə çıxmış olarlar. Ailədəki hüzuru, rahatlığı təmin etmək üçün İslam dini ailə başçısının üzərinə böyük məsuliyyət yükləmişdir. Allah Təala Qurani-Kərimdə belə buyurur: “Ey iman edənlər! Özünü və ailənizi yanacağı insanlar və daşlar olan atəşdən qoruyun.” (Ət-Təhrim 66/6)

Özümüzü və ailəmizi qorumaq üçün əməllərimizə diqqət etməyə və Peyğəmbər əxlaqla tərbiyələnməyimizə diqqət etməliyik.

Rəsmiləşmə ilə başladığımız evliliyimizdə xoşbəxt anları və sevinci bölüşdüyümüz kimi, kədərli və sıxıntılı anlarda da bir-birimizə dayaq olmalıyıq. Bu ruhi kamilliyi ancaq İslam əxlaqla qazanmaq mümkündür.

3- Ailədə uşaqların yetişməsində sevgi və hörmət hisslərinin əsas alınmasına diqqət edilmə

Peyğəmbərimiz həz.Məhəmməd(s.ə.s.) övladlarına, nəvələrinə və əshabının övlad-

larına qarşı çox mərhəmətli və şəfqətli olmuşdur. Əbu Hüreyrə (r.a)-dan rəvayət edilir ki: Allah Rəsulu nəvəsi Həz. Həsəni öpmüşdü. Həmin vaxt orada olan Əl-Aqrə b. Habis (r.a) belə dedi: “Mənim on uşağım var, lakin onların heç birini öpmürəm.” Həz. Peyğəmbər ona baxdı və belə buyurdu: “Mərhəmət etməyə nə mərhəmət olunmaz.” (Buxari Ədəb 18, 27; Müslim, Fədail 65, Əbu Davud, Ədəb 145, Tirmizi 12)

Uşaqlar cənnət çiçəkləri və qəlb meyvləridir. Rəbbimizin bizə olan lütf və ehsanıdır. Bir ana üçün ən gözəl məşğuliyyət uşağı böyütmək, tərbiyə etmək və cəmiyyətə ərməğan etməkdir.

Ana ürəyi uşaq tərbiyəsinin ilk məktəbidir. Saleh övladlar axirət günü ata-ana ilə cəhənnəm arasında pərdə olacaqdır.

İslam fitrətiylə yaradılan uşaq xarakterinin xeyir və fəzilətlə möhkəmləndirilməsi atanın birinci vəzifəsidir. Bu çərçivədə ana və atanın uşaq tərbiyəsində diqqət etməli olduğu başlıca amillər bunlardır:

a. Hər bir ata-ana övladına gözəl bir ad qoymalıdır. Çünki adın mənası uşağın xarakterində özünü büruzə verir.

b. Yedirilən tikələrin, loxmaların halal olmasına diqqət edilməlidir.

c. Uşaqlar ilk tərbiyəni ailədə aldıkları üçün səciyyəvi xüsusiyyətlərini atanı-ananı təqlid edərək sərgiləyirlər. Buna görə ata-ana uşaqlara yaxşı yöndən nümunə ola biləcək davranışlar göstərməlidirlər.

d. Uşaqların davranışları onlar hiss etmədən nəzarətdə saxlanılmalıdır.

e. Uşaqların gözəl işləri təqdir edilib mükafatlandırılmalı, xəta etdikləri zaman isə görməməzlik edilməməlidir. Müsbət davranışlar mükafatla qarşılanarkən

mənfi hərəkətlərə, davranışlara da göz yumularsa, şəxsin xarakteri mənfi istiqamətdə formalaşar.

f. Uşaqlar tez-tez cəza verilərək və döyülərək arsız, gülünc hala salınmamalıdır.

g. Uşaqların cəmiyyət tərəfindən müəyyən olunmuş sərhədlər daxilində uşaqlıq çağını yaşamalarına imkan verilməlidir.

h. Uşaqlara Allahın nemətləri xatırladılaraq həmd və şükr etməyə alışdırılmalıdır.

i. Kiçik yaşda uşağa ibadət öyrədilməlidir.

4. Ər və arvad arasındakı münasibət qarşılıqlı sevgi və hörmətə söykənməlidir.

Allah Təala ailə ocağını xoş münasibətə söykənməli olduğunu ayədə belə bəyan edir: “Xanımlarınızla gözəl rəftar edin. Əgər onlardan xoşlanmasanız, ola bilsin ki, sizdə nifrət doğuran hər hansı bir şeydə Allah (sizdən ötrü) çoxlu xeyir nəzərdə tutmuş olsun.” (Nisa 4/19)

Allah Rəsulundan hansı qadının daha xeyirli olduğu soruşulduqda, bu cavabı vermişdir: “Əri ona baxdıqda, ona nəşə və sevinc verər, əmr edərsə itaət edər və ərinin sevmədiyi şeyləri etməz.” (Ə.b.Hənbəl!

II.251,s.432) Qısa olaraq ailədə kişi və qadın bir-birinin dəyərini bilməli, qarşılıqlı

anlayış və fədakarlıqla Allahın rızasını, sevgisini qazanmağa səy göstərməlidirlər.

5. Ailə üzvlərinin İslam əxlaqı ilə tərbiyələnməsinə səy göstərmələri lazımdır.

İslam dini cəmiyyətin dinamik inkişafına önəm vermişdir. İslamın müəyyən etdiyi ölçülər çərçivəsində ailə yaşamına əhəmiyyət verən cəmiyyətlər daima ucalırlar. Bünövrəsi sağlam olan ailə ocağında yetişən, böyüyən övladlar ata-analarına xeyirli bir övlad olduqları kimi, vətəninə və millətinə də layiqli bir fərd olurlar. Bu mənada millətlərin ailə ocağına əhəmiyyət vermələri labüddür. Oğlan uşaqlarına göstərilən diqqət qədər, qız uşaqlarının da lazımı səviyyədə yetişdirilməsinə çalışılmalıdır. Çünki qadın da ailə səadətini təmin etməkdə və uşaqların böyüməsində, tərbiyələnməsində böyük rol oynayır. İnkişaf etmək və yüksəklərə qalxmaq istəyiriksə, cəmiyyətin nüvəsi olan ailəni sağlam bünövrəyə əsaslandırmaq birinci vəzifəmiz olmalıdır. Bu da ancaq Allah rızasını qazanmağa çalışmaqla mümkün olar.

Uşaqlar cənnət çiçəkləri və qəlb meyvələridir. Rəbbimizin bizə olan lütf və ehsanıdır. Bir ana üçün ən gözəl məşğuliyyət uşağı böyütmək, tərbiyə etmək və cəmiyyətə arməğan etməkdir. Ana ürəyi uşaq tərbiyəsinin ilk məktəbidir. Saleh övladlar axirət günü ata-ana ilə cəhənnəm arasında pərdə olacaqdır. İslam fitrətiylə yaradılan uşaq xarakterinin xeyir və fəzilətlə möhkəmləndirilməsi ata-ananın birinci vəzifəsidir.

TƏRBIYƏNİN İNKİŞAFINDA AİLƏ, MƏKTƏB VƏ MÜHİT

İnsan var olduqca tərbiyəyə möhtacdır. Çünki insan fitrət etibarlı ilə tərbiyələnmə bir varlıqdır. İlk dövrlərdə cəmiyyətlərdə təlim-tərbiyə, ailədaxili bir proses kimi aparılırdı. Uşaq və gənc ətraf mühitinin mədəniyyətini o mühitin içində yaşayaraq təcrübə yolu ilə əldə edərdi. Yəni o dövrlərdə sistemli şəkildə təlim-tərbiyə müəssisələri yox idi. İnsanlar dialoq yolu ilə bir-biriləri ilə ünsiyyət quraraq fikirlərini, danışqlarını inkişaf etdirir, bir-biriləri ilə tanışlıq edərək mədəniyyətlərini bir-birlərinə aşılayırdılar. Bu yol bütün zamanlar üçün keçərlidir. Bu gün də uşağın ana dilini başa düşməsi və danışmağı öyrənməsi, bəzi bilik və vərdislər əldə etməsi gənclərdən, yeniyetmələrdən nümunə götürərək qazanması xalq təlim-tərbiyəsinin məhsuludur. (Beyza Bilgin, Mualla Selcuk, Din öyrətimi, Ankara, 1997, s. 29). Zaman keçdikcə öyrənmə metodları

insanların ehtiyaclarına görə və ya təcrübə yolu ilə təlim insanlara faydalı və səmərəli olmadığı üçün onlar tərəfindən yeniləri ilə əvəz olundu. Artıq təlim-tərbiyənin proqramlı, konstruktiv formada aparılması zərurətə çevrildi. Bu zaman insanlar öz aralarında xalq təlim-tərbiyəsindən əlavə xüsusi tərbiyə metodlarına başladılar. Çünki insan zəkası inkişaf etdikcə daha səmərəli metodlara, keyfiyyətli öyrənmə məkanlarına, savadlı kadrlara ehtiyac artdı. Bu da öz növbəsində ilk tədris mərkəzlərinin açılmasına təkan verdi.

İslam dünyasının ilk tədris mərkəzləri mədrəsə, təkyə olmuşdur. Füzuli, Nizami, Sabir, Axundov və başqa dahilər bu tədrisatın dünyaya bəxş etdiyi böyük mütəfəkkirlər olmuşdur. İlk dövrlərdə bu elm ocaqlarında tədrisdə dini elmlər əsas götürülsə də daha sonralar bura dünyəvi elmlər əlavə olunmuşdur. Burada bütün elmlərdən dərs verilirdi. Bir az zamanı sürətlə irəliləsək

Tərbiyə ilk növbədə ailədən başlayır. Məktəblə tamamlanır valideynin öyrətmədiyini qəbul olunmuş sistemli, proqramlı şəkildə daxilinə aldığı şagirdlər kollektivinə öyrədir və onun əskik qalmış tərəflərini düzəltməyə çalışır.

müasir dövrümüzdə mədəniyyətlər mübadiləsi, elm alış-verişi nəticəsində intellektual səviyyənin artması ilə yeni tədris mərkəzlərinə ehtiyac duyulmağa başladı. Artıq bunun nəticəsində bağçalar, məktəblər daha sonralar orta və ali məktəblər açılmağa başladı. İlk zamanlar mühit, cəmiyyət bir uşağı tərbiyə etmək üçün yetərli idisə daha sonra bu metod əlverişli olmadı. Tərbiyə işində valideynlərin məsuliyyəti hətta yüngülləşməyə başladı. Bu yükü dövlətin və pedaqoqların rəyi nəticəsində 0-3 yaşına kimi valideyn, artıq 3-6 yaşına kimi bağça, 7-16 yaşa kimi ibtidai təhsili öhdəsinə götürdü (bu qruplaşmada dövlətlərin təhsil proqramında fərqlilik vardı. Məs: Türkiyə Cumhuriyyətində təhsil ana okul, ilk öyrətim, lisə və yüksək okula ayrılır).

Əvvəldə qeyd etdik ki, ilk tərbiyə mərkəzi olan ailə və mühitə (görüb öyrənmə-təqlid yolu ilə) daha sonra mədrəsə, təkyə bir az irəli getsək məktəb, orta və ali məktəb və bu kimi tədris mərkəzləri əlavə olundu. Demək istədiyimiz budur ki, məktəb, ali məktəb, (müəllim personalı, təhsil proqramı metodları) nə qədər əhəmiyyətli olsa da ailənin, mühitin bu sahəyə təsiri danılmazdır. Bu mənada təlim-tərbiyədə səmərəli nəticə əldə etmək, verilən təhsilin faydalı olması üçün valideyn, mühit,

məktəb birgə fəaliyyət göstərməlidir. Tərbiyə ilk növbədə ailədən başlayır. Məktəblə tamamlanır. Belə ki, məktəb valideynin öyrətmədiyini qəbul olunmuş sistemli, proqramlı şəkildə daxilinə aldığı şagirdlər kollektivinə öyrədir və onun əskik qalmış tərəflərini düzəltməyə çalışır. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, bəzən valideynlər elə düşünürlər ki, məktəb kollektivi uşağı valdieynin nəzarəti olmadan belə tək-tərəfli olaraq tərbiyələndirib ona təhsil verə bilər.

Halbuki, bu yanlış bir düşüncədir. İlk məktəb ailədir. İlk müəllim ana-atadır, çünki uşağın ilk dəfə tanış olduğu, baxıb nümunə götürəcəyi təhsil məkanı ailə ocağıdır. Bir təhsilin və tərbiyənin keyfiyyətli olması üçün bu üç faktorun bir-biri ilə sıx əlaqədə olması vacibdir. Yəni ailə, məktəb, mühit. Ailənin əskik qoyduğunu məktəb, məktəbin əskik qoyduğunu ailə tamamlamalıdır. Və sonda onu da unutmamaq lazımdır ki, bütün təlim-tərbiyə işində məsuliyyət daşıyanlar malik olduqları təcrübə və biliklərilə kifayətlənməməli, inkişaf edən yeni elmi konsepsiyalara yiyələnməli, dünya görüşlərini artırmaq üçün səy göstərməlidirlər.

ANA ŞƏFQƏTİ

Analıq həyatı körpəyə süd verilməsi, geyindirilməsi, təmizliyinə diqqət edilməsi, tərbiyə və müalicə edilməsi kimi ardı-arası kəsilmədən ömrü boyu davam edən bir xidmət dövrü içində keçir.

Bəşər övladında bir çox duyğu hissləri mövcuddur. Onlardan ən əhəmiyyətli sevgi, şəfqət hissidir. Bu hiss insanlarda ya sonradan yaranır, ya da anadangəlmə olur. Ananın öz övladına olan sevgisi, şəfqət hissi də onun ruh aləminə hopub, onunla birgə doğulan, sonradan qazanılmayan bir duyğudur. İslam dini ana olmaq şərəfi ilə qadına ən yüksək mövqeyi vermişdir. Çünki ana olmaq bir qəlb işidir. Cəmiyyəti quran da onu bərbad edəndə də yenə anadır. Hər kəsə yaxşılıq etməyi, hər kəslə haqqıyla və bərabər səviyyədə münasibət qurmağı əmr edən İslam dini, insanlara öz valideynlərinə yaxşılıq etmələrini də əmr etmişdir. Uca Allah öz kitabı Qurani-Kərimdə belə buyurmuşdur: “Biz insana ata-anasına yaxşılıq etməyi tövsiyə etdik. Anası onu (bətəndə) məşəqqətlə daşımışdır.”

Aləmlərə rəhmət olaraq göndərilən əziz və sevimli Peyğəmbərimiz Məhəmməd aleyhis-salam:- “Cənnət anaların ayaqları altındadır.” söyləyərək analıq şərəfinin nə qədər uca olduğunu bildirmişdir. Bu hədis bizə bildirir ki, biz valideynlərimizi, o cümlədən, anamızı çox sevməli, hörmətini saxlamalı, onların itaətində durmalıyıq. Bizim hörmət, sevgi və qayğımız nə qədər çox olarsa, Allah da bizdən çox razı qalar. Başqa sözlə biz Allahın bizdən razı qalmasına, cənnətinə girməyə nail ola bilərik. Həqiqətən ana bütün ruh və bədənini öz övladına fəda edir. Ana övladını bir müddət bətnində, ondan sonra qollarında və bütün ömrü boyu, ta qəbrə qədər qəlbində daşıyır. Səhabələrdən Abdullah İbn. Məsud bir gün Peyğəmbər əleyhis-səlamdan soruşmuşdur.

–“Allah qatında ən sevimli əməl hansıdır?”
Peyğəmbər:

–“Vaxtında qılınan namazdır.”

–“Bundan sonra hansı əməldir?” deyər soruşanda

–“Ata-anaya yaxşılıq etməkdir.” deyər buyurmuşdur.

Həqiqətən dünyanı qarış-qarış gəzsən öz anamızı kimi bizi bağrına basaraq sevən və bizi şəfqətlə qucaqlayan bir ana tapa bilməzsən. İnsan öz xanımı, yoldaşı kimi birini və ya ondan daha da yaxşısını tapa bilər, ancaq ananın yerini heç kəs verə bilməz. Ana hamilə qaldığı gündən etibarən

uşağa görə çoxlu əzab-əziyyət çəkir. Doğum əsnasındakı sıxıntıları isə zirvəyə çatır, bəzən ananın ölümü ilə nəticələnir. Ancaq ananın əsas vəzifəsi uşaq doğulandan sonra başlayır. Analıq həyatı körpəyə süd verilməsi, geyindirilməsi, təmizliyinə diqqət edilməsi, tərbiyə və müalicə edilməsi kimi ardı-arası kəsilmədən ömrü boyu davam edən bir xidmət dövrü içində keçir.

Uca Allahın, bəxş etdiyi şəfqət hissi anaları istirahətlərini, sağlamlıqlarını, yemək-icmək və geyimlərini fikirləşmədən bütün varlığı ilə övladlarının qayğısına qalmağa, körpələrinin hər nazını çəkməyə sövq edir.

Analarımızın bu sonu və sərhəddi olmayan fədakarlıqlarının əvəzini övlad nə maddi və nə mənəvi qarşılıqla heç bir vaxt ödəyə bilməz. Bir gün Rəsulullahın yanına bir nəfər gəldi və:

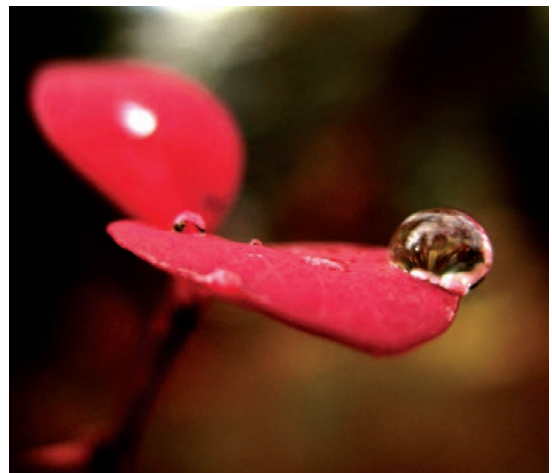
–“Ey Allahın elçisi! Anam çox qocalıb. Mən onu öz əllərimlə yedirir, içirir və belimdə gəzdirirəm. Hər cür ehtiyacına cavab verirəm. Sizcə mən mükafata haqq qazandım-mı?”- deyər soruşdu. Rəsulullah:

–“Xeyr, sən bütün bu etdiklərin ananın sən üzərindəki haqlarının yüzdə birinin belə əvəzi deyil. Ancaq sən yaxşılıq edirsən. Allah Təala sənə bu az yaxşılığının müqabilində çox savab verir”- deyər buyurmuşdur.

Ananın övladı üçün göstərdiyi fədakarlıqlarını isə sözlə ifadə etmək mümkün deyil. Hətta şüursuz heyvanlar aləmində belə bunun bariz nümunələrini biz açıq şəkildə görə bilirik. Başqa heyvanlara nisbətən olduqca zəif olan sərçə balalarının başının üstünü almış təhlükəni hiss edərkən həyatı bahasına onları xilas etməyə atılır. Doğrudan da ana məhəbbəti, şəfqəti, ana fədakarlığı heç kəsin məhəbbəti, fədakarlığı ilə müqayisə edilə bilməz.

Analarımız bizim üçün çox müqəddəs insanlardır. Bəzən özləri yeməyib bizləri yedirən, özləri geyinməyib bizləri geyindirən, azacıq xəstələndikdə belə başımızın üstündə dayanıb səhərə qədər bizə keşik çəkən, rahatlığını, ömrünü-gününü bizlərə sərf edən yenə anadır. Bütün bu yaxşılıqlarına görə biz də analarımıza yaxşılıq etməli, onları saxlamalıyıq. Pis, ağır sözlərlə onları incitməməli, onların üzlərinə sərt və hirsli baxışlarla baxmamalıyıq. Bizi bir işə buyu-

rarkən həvəslə getməliyik. Yanlarında olarkən səsimizi onların səmindən yüksəyə qaldırmamalıyıq. Yolda gedərkən onlardan qabağa keçməməli, onlardan icazəsiz bir yerə getməməliyik. Onlar vəfat edərkən rəhmətlə xatırlamalı, onlara dua etməli, xatirlərini həmişə əziz tutmalı, vəsiyyətlərini yerinə yetirib, onların arxasınca pis söz danışılmağına səbəb olmamalıyıq. Ana-atamızı adları ilə çağırmamalı, danışarkən nəzakətlə cavab verməliyik. Etdiyimiz yaxşılıqları başa qaxmamalı, minnət etməməliyik. Peyğəmbər əleyhissalam belə buyurmuşdur: *“Allahın qiyamət günündə üzələrinə baxmayacağı insanlardan biri də atasının üzüne ağ olandır. Allah bütün günahlardan istədiklərinin qiyamət günündə də təxirə salır, yalnız atasının üzüne ağ olanın cəzasını sahibinə ölməmişdən əvvəl verir.”* Allah Təala bizləri ata-anasına xeyirli övlad olan qullarından etsin. Amin!

“Xan qızı” ləqəbi ilə tanınan” Xurşidbanu Natəvan

*Yenə ya rəbb, nə qəmğindir mənim bu şad olan könlüm,
Rümuzi – eşqdən agah olub, ustad olan könlüm.*

Natəvan xalqın rifahı üçün bir sıra nəcib və xeyirxah işlər görmüşdür. Xurşidbanu Natəvan xalqın səadəti və maariflənməsi yolunda böyük fədakarlıq göstərən mübariz və vətənpərvər bir insandır.

XX əsr Azərbaycan poeziyasının görkəmli nümayəndələrindən biri də Xurşidbanu Natəvandır. O, həmin dövrdə Füzuli ədəbi məktəbinin ənənələrini davam etdirən sənətkarlardan biri kimi tanınır. Azərbaycan ədəbiyyat tarixində lirik şair kimi məşhur olan **Xurşidbanu Natəvan** 1832-ci ildə Şuşada Qarabağ xanlığının son hakimi Mehdiqulu xan Cavanşirin ailəsində dünyaya gəlmişdir. Xalq arasında “Xan Qızı” ləqəbi ilə çağrılan Xurşidbanu, saray tərbiyəsi görmüş, dövrün tanınmış alim və sənətkarlarından dərs almışdır. Lakin onun şəxsi həyatı heç də ürək açan olmamışdır. On üç yaşında olarkən atası ölmüş, ailə başsız qalmışdır. O, dağistanlı knyaz Xasay xan Usmiyevlə ailə qurmuş, ancaq bu ailənin taleyi uğursuz olmuşdur. Natəvan ikinci dəfə 1869-cu ildə rəiyyət içərisindən çıxmış Seyid Hüseyn adlı bir şuşalıya ərə getmiş, bu hərəkəti ilə bəy və mülkədarları qəzəbləndirmişdir. Onlar Natəvanın ailə üzvləri arasına təfriqə salaraq, oğlu Mehdiqulu xanın evdən baş götürüb getməsinə müvəffəq olmuşlar.

Natəvan xalqın rifahı üçün bir sıra nəcib və xeyirxah işlər görmüşdür. Xurşidbanu Natəvan xalqın səadəti və maariflənməsi yolunda böyük fədakarlıq göstərən mübariz və vətənpərvər bir insandır. O, doğma yurdu Şuşa şəhərinə su çəkirmiş, bağ saldırmışdır. O, «**Məclisi üns**» (ünsiyyət məclisi) adlı ədəbi məclisə rəh-

bərlik etmişdir. 1864-cü ildə Mirzə Rəhim Fənanın təşəbbüsü ilə təşkil edilən bu məclisi 1872-ci ildə Xurşidbanu Natəvan öz himayəsinə götürmüşdür.

Natəvan yalnız lirik şeirlər yazmışdır. Şeirlərinin çoxu qəzəl janrındadır. Qəzəllərinin əsas mövzusu insanın könül dünyasının, insanpərvərliyin, səmimi dostluq hisslərinin təsviri və tərənnümüdür. «*Ey dost*», «*Xudahafiz*» rədifli qəzəllərində xain, yaramaz adamların bəd niyyətləri pislənir.

Natəvanın təbiət gözəlliklərinə həsr etdiyi qəzəlləri də vardır. Şair «*Gülün*», «*Bülbül*», «*Bənövşə*», «*Qərənfil*» və.s şeirlərində təbiət gözəlliklərini insanın könül dünyası ilə əlaqələndirərək təsvir edir.

Natəvanın şeirlərinin böyük bir hissəsinin lirik qəhrəmanı sinəsinə oğul dağı çəkilməmiş dərddli anadır. Şairin «*Yanar canım, oğul...*», «*Sənsiz*», «*Əfsus*», «*Getmə*» qəzəlləri həyatdan nakam köçmüş oğlu Mirabbasın, «*Ölürəm*» qəzəli isə böyük oğlu Mehdiqulu xanın ölümü münasibətilə yazılmışdır. Böyük ürək yağısı ilə qələmə alınan bu əsərlər yüksək bədii sənətkarlıq xüsusiyyətləri ilə seçilir. «*Əfsus*» rədifli qəzəlində Natəvan oğlunu gülə, növbahara, özünü isə ağlar bülbülə bənzədir.

Keçibdi mövsimi-gül, getdi novbahar, əfsus

Qalıbdı bülbülü-bıçarə xarü zar, əfsus.

Riyazi-izzü şərəfətdə bir gül açmışdı,

Qopardı o gülü gülçini-ruzigar, əfsus.

1885-ci ildə oğlu Mirabbasın xəstələnib ölməsi şairənin izdirablarını daha da artırmış, səhhəti tamamilə pozulmuşdu. Natəvan ömrünün axırına qədər ruhi sarsıntılar və üzüntülər içərisində yaşamış və 1891-ci ildə Şuşada dünyasını dəyişmişdir. Onu böyük təntənə ilə Ağdama gətirib “İmarət” deyilən ailə qəbiristanlığında dəfn etmişlər.

20-ci əsrdə şairənin əsərləri toplanaraq bir neçə dəfə çap olunmuşdur. Şairə haqqında bir çox əsərlər yazılmışdır. İlyas Əfəndiyevin tarixi mövzuda yazdığı ən məşhur dram əsərlərindən biri məhz «Xurşidbanu Natəvan» pyesidir. Əsər X. Natəvanın xalqın rifahı üçün gördüyü nəcib və xeyirxah işlərə, dar gündə xalqına göstərdiyi qayğılara həsr olunmuşdur. Əsərdə Natəvanın xalqına bağlı bir sənətkar olması qabarıq şəkildə təsvir olunmuşdur.

Xalqı üçün əlindən gələni əsirgəməyən şairənin keçdiyi həyat yolu əsl Azərbaycan qadınına xas olan milli-mənəvi dəyərlərlə zəngin olduğu üçün o, hər bir Azərbaycan qadını üçün nümunəvi bir şəxsiyyətdir.

QIZ QALASI

Biz Vətənimiz Azərbaycanın qədim tarixindən, bitib-tükənməyən yeraltı və yerüstü sərvətlərindən, dünya şöhrətli mədəniyyət və siyasi xadimlərindən qürurla danışa bilərik.

Biz Vətənimiz Azərbaycanın qədim tarixindən, bitib-tükənməyən yeraltı və yerüstü sərvətlərindən, dünya şöhrətli mədəniyyət və siyasi xadimlərindən qürurla danışa bilərik. Azərbaycanın hər qarış torpağı tarixin müəyyən bir səhifəsinə şahidlik edir, hər ovuc torpağında möhtəşəm keçmişimizin izləri əks olunur. Keçmiş dövrün aynası sayılan arxeoloji, memarlıq, təsviri sənət, incəsənət nümunələri zamanın süzgəcindən keçərək bu günümüze, bizlərə gəlib çatmışdır. Bu tarixi nümunələr Yurd tarixini vərəqləməq istəyən, qədim mədəni irsimiz haqqında nəyi isə öyrənməyə çalışan hər kəsə yardımçı, yol göstərən olur.

Azərbaycan özünün qədim şəhərləri ilə də fəxr edə bilər. Bu gün vətənimizin gözü sayılan, mavi Xəzərin sahilində cıvlənən Bakı, bir zamanlar Şirvanşahlar dövlətinin, sonrakı əsrlərdə Bakı xanlığının mərkəzi olmuşdur. 1918-ci ildə ilk Azərbaycan Demokratik Cümhuriyyətinin paytaxtı olan Bakı, mədəniyyətlər beşiyi, möhtəşəm tarixi abidələrin, könlülərə mənəvi rahatlıq verən musiqinin, söz sənətinin, şərq və qərb yeniliklərini özündə ehtiva edən elmin mərkəzidir.

Bakı bir çox tarixi hadisələrin, proseslərin şahidi olmuşdur. Bakı, keçdiyi tarixi yolu əks etdirən daş binaları, öz möhtəşəmliyi ilə seçilən memarlıq abidələrinin zənginliyi, rəngarəngliyi ilə də hər kəsi heyran qoyur.

Bakıya xüsusi bir möhtəşəmlik, yaraşlıq verən Qız qalası orjinal memarlıq formasına görə Şərqdə yeganə abidə hesab olunur.

Bakıda müxtəlif tarixi memarlıq abidələri yerləşir. Bu abidələr içərisində diqqəti daha çox cəlbədən, İçərişəhərdə yerləşən, hər zaman Bakının emblemi sayılan, paklıq, möhtəşəmlik rəmzi olan **Qız qalasıdır.**

Tədqiqatçıların fikrinə görə, 12- ci əsrdə tikilən bu qala hərbi və müdafiə təyinatlı olmuşdur. Azərbaycanın şimal sərhədlərindən - Dərbənd qalasından başlanan bütöv bir hərbi-müdafiə tikililəri kompleksinin bir hissəsindədir. Qalanın daş kitabəsində kufi xətti ilə Məsud Davudoğlunun (Qübbə Məsud bin Davud) adı həkk olunmuşdur. Bu yazıya əsaslanaraq bəzi alimlər onu qalanın memarı hesab edirlər. Ümumiyyətlə, Qız Qalası təkcə tarixi, mədəni, müdafiə və elmi (astronomik) baxımdan deyil, həm də ezoterik baxımdan alimlərin maraq dairəsinə daxil olmuşdur. Buna görə də xalqın yaratdığı folklor nümunələri arasında həm Qız Qalası tarixi abidəsi , həm də onun adı haqqında çoxlu rəvayətlər, əfsanələr var.

Arxeoloji qazıntılara və tarixi faktlara söykənərək Qız qalasının orta əsrlərdə Bakının, Abşeronun müdafiə sistemində mühüm rol oynadığını söyləyə bilərik. Qalanın divarlarının tikilişində müxtəliflik

nəzərə çarpır ki, tədqiqatçılar bunu qalanın aşağı hissəsinin V-VI əsrlərdə tikildiyini, kitabənin sonradan Səlcuq Sultanının, nəvəsi Məsudun adını əbədləşdirmək üçün qala divarına qoydurduğunu ehtimal edirlər. Bu adın “sarsılmaz”, “yenilməz”, “fəthedilməmiş” mənasını ifadə etdiyini də söyləmək olar. Bakıya xüsusi bir möhtəşəmlik, yaraşlıq verən Qız qalası orjinal memarlıq formasına görə Şərqdə yeganə abidə hesab olunur. Əhəng daşından tikilmiş qala nəhəng qaya üzərində salınmışdır. Qız qalasının əsas xüsusiyyəti onun dəniz və çay sahilində, hündür yerlərdə tikilməsidir.

Ümumiyyətlə, Qız qalaları orta əsrlərdə yaranan tarixi memarlıq abidələri hesab olunur. Bu adda olan abidələr Qafqazda, Qara dəniz sahilində, Orta Asya, İran və başqa yerlərdə geniş yayılmışdır.

Azərbaycanda Bakıda, Şamaxıda, İsmayıl-lıda, Qəbələdə, Şəkiddə, Qazaxda, Naxçı-vanda, Qarabağda, Lənkəran, Astara, Yar-dımlı rayonlarında da bu adlı qalalara rast gəlmək mümkündür. Hətta Azərbaycanın Yardımlı rayonunda Oğlan qala adlı qədim bir tarixi abidə də vardır.

ATANIN AİLƏ İÇİNDƏ DİQQƏT EDƏCƏYİ XÜSUSLAR

Ailə səadətinin sarsılmaz və möhkəm bünövrə üzərində qurulması və davamı saleh bir atanın idarəsinə bağlıdır. Yəni saleh bir ata, ailənin ehtiyaclarının qarşılınması, tərbiyəsi, mühafizə edilib qorunması kimi vəzifələri ən gözəl həyata keçirən ata deməkdir.

Ailə səadətinin sarsılmaz və möhkəm bünövrə üzərində qurulması və davamı saleh bir atanın idarəsinə bağlıdır. Yəni saleh bir ata, ailənin ehtiyaclarının qarşılınması, tərbiyəsi, mühafizə edilib qorunması kimi vəzifələri ən gözəl həyata keçirən ata deməkdir. Bu da, bilikli, təcrübəli, bacarıqlı və xüsusilə imanlı, eləcə də gözəl əxlaqlı olmağın nəticəsidir. Evlənmək qərarına gələn gənc, hər şeydən əvvəl özünü və üzərinə düşən məsuliyyətini unutmadan, ailəsinə həlal ruzi qazanmaq üçün çalışmalıdır. Çünki uca dinimiz, ailənin bütün ehtiyaclarının təmin edilməsini, ailə başçısı olan ataya yükləmiş və heç şübhəsiz buna görə də mirasda onun payını artırmışdır. Bu mənada öz ehtiyacını təmin edə bilməyən şəxslərin evlənməsi uyğun görülmür.

Evlənməyə gücü çatanlar, imkanları nisbətində ailə qurmalıdır. İmkansız gənclərə isə, bu gözəl niyyətlərini həyata keçirmək üçün maddi yardım edilməlidir. Bu, İslam cəmiyyətinin vəzifəsi, böyük bir xeyir qapısıdır. Çünki bu yolla cəmiyyətin və fərdlərin namusu, həyası mühafizə edilmiş olar. Atanın ailə içində vəzifəsi qazancına uyğun olaraq imkan daxilində ailəni yaşayış yeri ilə təmin etmək, qida və geyim ehtiyaclarını ödəməkdir. Digər tərəfdən, ana və övladlarının dolanışığı atanın iş dərəcəsinə görə təyin edilir. Yaşayış yeri ailə üzvlərinin rahat qala biləcəkləri bir bölgədə və xeyirxah qonşular arasından seçilməlidir. İmkan olduğu halda əxlaqsız qonşuların olduğu, eləcə də sağlamlığa zərərli olan, əlverişli olmayan bölgələrdə ev almaq ailə üzvlərinə haqsızlıq olar. Bu xəta vaxt keçdikcə əxlaqın zəyifləməsinə və ailənin dağılmasına səbəb ola bilər. Qida miqdarı isə ailədə atanın qazancına görə əldə etdiyi gəlir nisbətindədir. Bu ölçü xərclənən pulun həddindən artıq olaraq israf edilməməsi və ehtiyac miqdarından da az olmamalıdır. Atalar, övladlarının xoşladığı qida və meyvələri bilməli və aldıkları ərzaq vəsaitində buna diqqət etməlidirlər. Əsasən ailə içində qız uşaqları nə istediklərini dilə gətirməsələr belə, ata övladının xoşladığı yemək və ya meyvəni bilməli və istədiyini almalıdır. Ata geyim barəsində özünə, xanımına və uşaqlarına qış və yaz mövsümünə uyğun olaraq ən az iki fərqli geyim alaraq ailəsini təmin etmək məcburiyyətindədir. Eyni zamanda ailədə atanın vəzifəsi övladlarının təlim – tərbiyəsi və tədrisi ilə yaxından maraqlanmalıdır. Digər tərəfdən övladlarının təmiz və saf fitrətlərinə uyğun olaraq onları kiçik yaşdan ibadətə alışdırmalıdır. Unutmamaq lazımdır ki, bir ata – ananın övladlarına bəxş etdiyi ən qiymətli miras – axirət mirasıdır. Ata -ananın ən başlıca əsas vəzifəsi övladının tərbiyəsidir. Təəssüflər olsun ki, günümüzdə bəzi ailələr uşaqlarının televizor və internetin əxlaqa zidd təsirlərinə göz yumaraq, onları

uçurumun kənarına öz əlləriylə atmaqdadır. Halbuki maddi böyütmə yükü altına girən ana – atalar, övladlarını ailə şərəf və ləyaqətinə uyğun olaraq, onların ruh dünyalarını zədələməyəcək şəkildə tərbiyə etməlidirlər. Ata ailəsini hər cür nöqsanlardan qorumağa çalışmalı və hətta uyğunsuz yerləri gəzməkdən, televiziyaadakı xoşagəlməz proqramları izləməkdən, eləcə də, səviyyəsiz kitab, qəzet və nəşriyyatın istifadə edilməsindən ailə üzvlərini uzaqlaşdırmalıdır. Xülasə, ailəsini həm daxildən, həm də ətraf mühitin mənfi təsirlərindən qorumaq vəzifəsi tamamilə kişiyyə verilmişdir. Ağıllı və dəyanətli bir ailə başçısı evinə addım atanda aqlını, ticarət yerinə girəndə isə hissiyyatını qapı arxasında qoymalıdır. Xanımı və övladlarına qarşı münasibətində isə, onların dünyəvi işlərə aid etdikləri xətalara xoş görüb bağışlamalı, onlara mərhəmətlə yanaşmalıdır. Xanımının bütün sirr və nöqsanlarını hamıdan gizlətməlidir. Dini yöndən çatışmazlıqlarına gəlincə isə ailəsinə ciddi yanaşmalı, tənbelliyə yol açan hərəkətlərə qarşı həssas olmalıdır. Mümkün olduğu qədər ailəsinə gözəl və səmimi sözlər deməli, onlara qarşı heç vaxt kobud ifadələr işlədərək könüllərini incitməməlidir. Peyğəmbərimiz (s.a.v.) bu barədə belə buyurur: “ Sizin ən xeyirliniz, xanımına qarşı xeyirli olanınızdır.” Eləcə də, ailəni idarə edən ata və ana ev işlərinin nizama salınmasında da birlikdə məsləhətləşməlidirlər. Ata övlad tərbiyəsində və ev işlərində xanımına bəzən yardım etməli, onun üzünə qarşı və arxasından dua etməlidir. Həyat yoldaşından xəbərsiz uzaq səfərə çıxmamalı, evə xəbərsiz və tanımadığı qonaqlar gətirməməlidir. Ata ailənin səadət səmasında bir günəş, ana könül parıltıları və həya tüllərini gümüş naxışlarla bəzəmiş bir ay, övladlar da o fəzilət göyünün inci tək parıldayan ulduzlarıdır.

QURBAN VƏ HƏCC İBADƏTİNİN SİRRİ

İslam dünyasının ən müqəddəs bayramlarından sayılan Qurban bayramı hər il bütün müsəlman ölkələrində təmtəraqla qeyd olunur. İnsanlara inam gətirən və onları halallığa, paklığa səsləyən müsəlman təqvimini ilə zilhiccə ayının 10-nunda (böyük həcc günü) qeyd edilən Qurban bayramının çox maraqlı tarixi və şərtləri var.

İslam dinindən əvvəl mövcud olmuş büt-pərəstlik, atəşpərəstlik və digər dinlərə nəzər saldıqda onlarda da qurban vermə ayinlərinin mövcud olduğunu görə bilərik.

Məlum olduğu kimi, Hz. Adəmin Habil və Qabil adlı oğullarından da Allaha qurban vermələrini istəmiş, yalnız xeyirxah və Allahdan çəkinən qardaşın qurbanı qəbul edilmişdir. Bu hadisə ilə bağlı Qurani-Kərimdə belə buyrulur: «(Ya Rəsulum!) Onlara Adəmin iki oğlunun əhvalatını olduğu kimi söylə. Onlar qurban gətirdikləri zaman birinin qurbanı qəbul edilmiş, digərininki isə qəbul olunmamışdı. (Qurbanı qəbul olunmayan Qabil qardaşı Habilə) demişdi: «Səni mütləq öldürəcəyəm! (Habil ona) belə cavab vermişdi: «Allah yalnız müttəqilərdən (qurban) qəbul edər!» (əl-Maidə, 27).

Qurban bayramının tarixi əsasən İbrahim peyğəmbərin oğlu İsmayılı Mina dağında Allaha qurban kəsməsi hadisəsi ilə əlaqədardır. İbrahim (ə.s)ın uzun müddət övladı olmadığı üçün o, bir oğlu olarsa, Allah yolunda qurban edəcəyini nəzir deyir. Uzun müddətdən sonra bir oğlu olan peyğəmbər, nəzirini unudur. Günlərin bir günü yuxuda oğlunu qurban kəsdiyini gören İbrahim (ə) nəzirini xatırlayır və yuxusunu İsmayıla danışır. Oğlu da buna tam bir təslimiyyət göstərir. Bundan sonra İbrahim (ə.) nəzirini kəsmək istəyir. Ancaq nəzir olsa da Allah-Təala buna mane olaraq Cəbrayıl (ə.) vasitəsilə insanın əvəzinə qoçu qurban etməsini bildirir. Bu hadisə ilə bağlı Qurani-Kərimdə belə

buyurulur: «O, yüyürüb qaçmaq (atasına kömək edə bilmək) çağına (on üç yaşına) çatdıqda (İbrahim) dedi: «Oğlum! Yuxuda gördüm ki, səni qurban kəsirəm. Bax gör (bu barədə) nə fikirləşirsən?» O dedi: «Atacan! Sənə nə əmr olunursa, onu da et. İnşallah, mənim səbirlilərdən olduğumu görəcəksən!». Onların hər ikisi (Allahın əmrinə) təslim olduğu və (İbrahim İsmayılı qurban kəsmək üçün) üzüstə yerə yıxdığı zaman biz ona belə xitab etdik: «Ya İbrahim! Artıq sən röyanın düzgünlüyünü (Allah tərəfindən olduğunu) təsdiq etdin!» (Sənə yuxuda nə əmr olunmuşdusa, onu yerinə yetirdin. Allah sənə lütf edərək oğlunun yerinə bir qoç kəsməyi buyurur). Biz yaxşı iş görənləri belə mükafatlandırırıq» (Əs-Səffat, 102-105).

Həz. İsmayıl (r.a.)ın yerinə qoçun qurban kəsilməsini əmr etməsi Allah Təalanın insanlığa (bəşəriyyətə) böyük bir lütfüdür. Bu hadisədən məlum olur ki, ata-ana və oğul insanı heyrətə salacaq dərəcədə bir böyük fədakarlıq göstərmişlər. Məhz bu hadisə bizləri bəzi suallar ətrafında düşünməyə məcbur edir: bəs bizim nəfsimizi və malımızı Allah yolunda sərf etmə fədakarlığımız varmı? Və ya dərəcəsi nə qədərdir?

Hazırkı dövrümüzdə bu bayramın çox böyük təmtəraqla qeyd olunduğu məkan, həmin hadisənin baş verdiyi yer - Məkkə, Kəbə evi və onun ətrafıdır. Həccə gedən ziyarətçilər həmin günün xatirəsi olaraq, Mina vadisində ucaldılan 3 şeytan sütünə daş atır, Zəməm quyusunun suyundan içir, İsmayılın anasının su axtarmaq üçün ora-bura qaçdığı Səfa və Mərvə təpələrini 7 dəfə iti addımlarla keçir, qurban kəsirlər.

Peyğəmbərimiz (s.ə.s.): «Qurban kəsməyə imkanı olub qurban kəsməyən şəxs namazgahına yaxınlaşmasın» buyurmaqla qurban kəsməyin yalnız gücü çata bilən, imkanlı adamların boynunda haqq olduğunu bildirmişdir.

Qurban kəsməkdə əsas məqsəd-iradəsini Haqqın rızasına təslim edərək, onun hər əmrinə itaət edərək, boyun əyən bir qul olaraq saysız-hesabsız nemətlər müqabilində Rəbbimizə şükr etmək və günahların bağışlanmasını diləmək niyyətilə ehtiyacı olanlara yardım etməkdir. Mərhəmət və şəfqət dini olan İslam «Adəm oğlu üçün Alah qatında qurban bayramı günündə qurban kəsməkdən daha sevimli bir əməl yoxdur. O, qiyamət günü hüzura gələcəkdir» şüarı ilə müsəlmanlara din qardaşlarına həm maddi, həm də mənəvi yardım etməyi əmr etmişdir.

İslamın bütün ayinləri kimi bu bayram da müsəlmanların rifahına, onların yaşayış şəraitlərinin yaxşılaşmasına xidmət edir. Müstəqil bir ibadət sayılan qurban eyni zamanda İslam dinindəki sosial yardımlaşmanın və həmrəyliyin bir örnəyi olaraq Allaha sədaqətin sonsuz nümunəsini göstərir.

Bütün müsəlmanları bayram münasibətilə təbrik edir, kəsilən qurbanların Allah dərgahında qəbul olunmasını arzulayırıq.

Möminlərin anası və sədaqət nümunəsi Hz. Xədicətül-Kübra. (r.a)

Möminlərin anası adını alma şərəfinə layiq görülən ilk qadın, iffət və fədakarlıq nümunəsi Hz. Xədicə 556-cı ildə Məkkədə anadan olmuşdur. Soyu babası Qusayda Peyğəmbər (s.ə.s.)-in soyu ilə birləşir. Hz. Xədicə iffətli və namuslu olması səbəbi ilə "Tahirə" ləqəbi ilə tanınırdı. "Kübra" deyilən başqa bir ləqəbi isə Hz. Peyğəmbərin (s.ə.s.) ilk xanımı olması münasibəti ilə sonrakı dövrlərdən etibarən işlədilməyə başlandı.

Həz. Xədicənin atasının adı Xüveyliddir. O, Əsəd bin Uzzanın oğludur. Anası Fatimə binti Zaidətül-Əsammdır. Həz. Xədicə evlənmə çağına gəldiyində ilk yoldaşı Əbu Hələ Hind bin Zürrə ət-Təmini ilə evlənmiş və Hind adında bir oğlu və Hələ adında bir qızı anadan olmuşdur. Daha sonra Atik b. Abid əl-Məhzumi ilə evlənmişdir ki, bu ikinci

evliliyindən də Hind adında bir qızı olmuşdur. İkinci ərinin də vəfat etməsindən sonra dul qalan Xədicə soylu, gözəl və zəngin qadın olması səbəbilə ona gələn evlilik təkliflərinin heç birini qəbul etmədi. Tanıdığı və güvənib inandığı insanlarla ortaq olub ticarətlə məşğul olmağa başlamışdı. Bu ortaqlardan biri də "Əl-Əmin" ləqəbi ilə tanınmış, dürüst və gözəl əxlaqlı bir gənc olan Həz. Məhəmməd idi. Həz. Xədicə köləsi Meysərəni Həz. Məhəmmədə qoşub onları Şam şəhərinə ticarət üçün göndərmişdi. Geri qayıtdıqlarında Meysərə Həz. Məhəmmədin əxlaqi davranışlarını, doğru sözlü və dürüst bir insan olduğunu Xədicəyə danışdı. Eyni zamanda onda müşahidə etdiyi qeyri-adi hadisələri, Şama getdikləri zaman yolda rəhib Nəsturanın ona söylədiklərini və geri qayıtdıqları zaman onları iki mələyin qanadları ilə kölgə saldığını həyəcanla danışdığı vaxt Həz. Xədicənin ona olan marağı artmağa başladı.

Həz. Xədicə həyatının ən ağır və məsuliyyətli anlarında belə Həz. Peyğəmbərin arxasında dayanmış istər maddi, istərsə də mənəvi yöndən Peyğəmbərə dayaq olmuş və vəfakar xanım rolunu oynamışdır. Qırx yaşında ikən vəhylə müjdələnən Həz. Peyğəmbəri və İslamı ilk qəbul edən məhz Həz. Xədicə olmuşdur.

Ətraflı düşündükdən sonra isə hz. Xədicə hz. Məhəmmədə evlilik təklif etdi. Hz. Məhəmməd də bu evlilik təklifini düşünmüş, müsbət nəticəyə gələrək “bəli” cavabını vermişdi. Beləliklə xoşbəxt və məsud bir yuvanın təməli qoyulmuş oldu. Hz. Xədicə ələmlərə rəhmət olaraq ins və cinsin peyğəmbəri olaraq göndəriləcək hz. Məhəmməd (s.ə.s.)-ə zövcə olmaq şərafinə nail olmuşdu. Bu zaman hz. Məhəmməd (s.ə.s.) 25, hz. Xədicə isə 40 yaşında idi. Bu məsud və bəxtiyar evlilikdən sonra onların ikisi oğlan və dördü qız olmaqla altı övladları dünyaya gəlmişdir: Qasım, Abdullah, Zeynəb, Ruqiyyə, Ümmü Gülsüm və Fatimə. Oğlanları Qasım və Abdullah kiçik yaşlarında ikən vəfat etmişdilər.

Hz. Xədicə üzərinə götürdüyü mükəlləfiyyətləri və ev işlərini kölə və xidmətçilərlə birlikdə görürdü. Bununla bərabər hz. Peyğəmbərin kiçik yaşından etibarən himayəsi altına aldığı hz.Əli də ev işlərinin bəzilərini görməklə hz. Xədicənin yükünü yüngülləşdirirdi. Gələcəkdə “Elm

şəhərinin qapısı” olaraq yad ediləcək olan hz.Əli (r.a.) beləliklə əvvəlcədən “Nur” mənbəyinin yanında yerini almışdı.

Hz. Xədicə həyatının ən ağır və məsuliyyətli anlarında belə hz. Peyğəmbərin arxasında dayanmış istər maddi, istərsə də mənəvi yöndən Peyğəmbərə dayaq olmuş və vəfakar xanım rolunu oynamışdır. Qırx yaşında ikən vəhy ilə müjdələnen hz. Peyğəmbəri və İslamı ilk qəbul edən məhz hz. Xədicə olmuşdur.

Artıq Allahdan əmr gəlmiş və Allah Rəsulu təbliğlə vəzifələndirilərək ilk olaraq qohum-əqrəbadan başlamaq üzərə insanları haqq olan İslam dininə çağırmaqla əmr olunmuşdu. Allah Rəsulu peyğəmbərliyini elan edib Məkkə xalqını İslam dininə dəvətə başlaması ilə müşriklərin çox çətin bir düşmənçiliyi ilə qarşılaşmışdı. Müşriklərin imanı olmadığı kimi insafları da yox idi. İnananlara qarşı boykot elan edilmişdi. Nə qız alıb-verməli, nə də mal alıb-satacaqdılar.

Hz.Xədicə isə bu çətin və üzücü hadisələr qarşısında malını və sərvətini İslamın yayılması və inkişafı üçün Rəsulunun əmrinə vermişdi Peyğəmbərliyini onuncu ili idi.

Hz. Xədicə müsəlmanlara göstərilən əzab və işgəncələri gördükcə kədərlənirdi.

Bu dərdlərin ağırlığından xəstələnmiş və ölümü yaxınlaşmışdı. Son nəfəsini Allahın mübarək adını pıçıldayaraq verən Xədicə anamızın bu vəfatına Peyğəmbər (s.ə.s.) çox kədərlənmişdi. Buna görə də onun vəfat ilinə hz. Peyğəmbər (s.ə.s.) “Hüzün ili” adını vermişdir. Hz Peyğəmbər vəfakar və sədaqət timsalı olan bu qadını heç bir zaman unutmamış, onun bütün qohum-əqrəbası və dostlarına qarşı lazımı diqqəti göstərmişdir. Allah Rəsulundan hz. Xədicənin fəzilətinə dair aşağıdakı bir-iki hədisi-şərif qeyd etmək yerində olardı:

“Öz əsrində yaşayan qadınların xeyirlisi İmran qızı Məryəm; bu əsrin qadınlarının xeyirlisi də Hüveylid qızı Xədicədir.”

ÇƏYİRDƏKDƏN MEYVƏYƏ

Bildiyimiz kimi ailə ata-ana və uşaqlardan ibarət olan cəmiyyətin ən kiçik strukturudur. Necə ki, bir binanın təməli möhkəm olarsa zəlzələ o binaya zərər verməz. Eləcə də ailə təməllərinin sağlam olması da xaricdən gələn zərbələrə davamlı olur.

Bildiyimiz kimi ailə ata-ana və uşaqlardan ibarət olan cəmiyyətin ən kiçik strukturudur. Necə ki, bir binanın təməli möhkəm olarsa zəlzələ o binaya zərər verməz. Eləcə də ailə təməllərinin sağlam olması da xaricdən gələn zərbələrə davamlı olur. Çünki o cəmiyyətdə təməlləri sağlam quran bir ana vardır. Qurduğu sağlam binanın daşları övladlardan ibarətdir. “Cəmiyyəti quran da, yıxan da qadınlardır” atalar məsəlinin şüurunda olan bir qadın vardır. Cəmiyyəti abad etməyə ana dörd divar arasından başlamışdır. Ata isə xanımını və övladlarını himayəsinə almışdır. Ata ailənin maddi və mənəvi dəstəyidir. Yəni bir binanın sütunlarını təşkil edir. Bu sevgi mühitində böyüyən uşaqlar əvvəlcə özlərinə, daha sonra ata-analarına və cəmiyyətə faydalı bir insan olurlar.

Yada əksinə! İnsan daima öz içində bir-birinə zidd olan duyğularla yaşayar. Cəmiyyəti abad edən bir qadının əksi olan cəmiyyəti bərbad edən qadınlar, analar da var. Onların dünyaya gətirdiyi uşaqları küçələr öz ağışına alır. Cəmiyyət üçün böyütməli olduğu uşağı öz evində deyil, küçələrdə böyütməkdədir. Bəs binanın sütunlarıdır dediyimiz atalar hanı? O da əvvəlkindən betər. Allah Təalanın insana bəxş etdiyi mərhəmət sifətinin üzərini qara kölgə bürümüşdür. Rəhmət sifəti qəlbin dərinliklərinə çökmüşdür. Əgər bu ailədə hər şey ifadə etdiyimiz kimi isə sevgidən, ədəbdən, sayğıdan uzaq qalan bir uşaq cəmiyyətin bir fərdi ola bilərmi?

Yapon elm adamı Masorun Emotonun ortaya

çıxardığı bir araşdırmanın nəticəsi olduqca qəribədir Emoto donmuş su kristalları üzərində apardığı araşdırmada bunların düzgün, estetik və altıbucaqlı şəkillərdən meydana gəldiyini və bu su kristallarının insan əli dəyməmiş təbii bulaqlarda insanı valeh edəcək qədər düzgün və gözəl bir formaya sahib olduğunu fərqlənə varmışdır. Emoto donmuş su kristalları üzərində apardığı araşdırmasında iki ayrı su nümunəsi götürmüşdür. İçinə daima sevgi, şəfqət və minnətdarlıq sözlərini fısıldadığı qabdakı suyun kristalları təbii möhtəşəmliyini mühafizə edərkən, içərisinə daima təhqir edici və şeytan sözlərinin söylənməsi zaman su kristallarının bölünməsinə və bütün gözəlliyini itirdiyini görürük. Eyni zamanda suların gözəl və xoş musiqiyə gözəl, çirkin və narahatedici sözlər sərf edildiyində də pis təsir etdiyini göstərməkdədir.

Masorun Emoto bu təcrübəsini daha da qüvvətləndirmək üçün buna oxşar başqa bir təcrübə də keçirdi. Lakin bu dəfə qaynadılmış düyülər üzərində aparılıb. Birinin içinə təşəkkür, digərinin içinə axmaq, səfeh yazılan kağızlar attı və bu şüşələrə bir ay boyunca bu sözlər tələffüz edildiyində 1-ci şüşədəki düyülər ağırlığını və təzəliyini qoruduğunu, 2-ci şüşədəki düyülərin isə qaralıb ətrafa pis qoxular yaydığını kəşf etmişdir.

Yapon elm adamının bu kəşfi sanki bütün fizika sahəsindəki prinsipləri alt-üst etmişdir. Xaricdən gələn feli, sözlü və hissi titrəyiş və parçalanma şəklində cavab verən ilahi qüdrətin bir əsəri olaraq sanki insanlar kimi duyğulara sahib olduğunu ortaya çıxarmışdır.

Bəs insan? İnsan vücudunun 90%-nin sudan ibarət olduğunu, müxtəlif mineral və elementlərdən ibarət olduğunu düşünəndə qəribə bir mənzərə ilə qarşılaşırıq. Belə ki, insanı əhatə edən mühitdə eşitdiyi hər söz, məruz qaldığı hər hərəkət, onu maraqlandırsa da maraq-

landırmasa da, qarşılaşdığı hər hissi vəziyyət ona təsir edir. Bir ananın küçəyə atdığı uşağının nələr gördüyünü, kimlərlə oturub durduğunu təxmin etmək olar. Gələcəkdə bu uşaqdan cəmiyyətə faydalı bir fərd olmasını necə istəyə bilərik? Atasından əlli manat istəyib ala bilməyəndə atasına zor tətbiq etməyə məcbur olan bir övlad? Anasından cib telefonu tələb edib anasının buna imkanı çatmayınca ona müxtəlif əziyyətlər verən övlad görəsən hansı vəhşi və qəddar bir mühitdə böyümüşdür? O da kristallarının xüsusiyyətlərini itirmiş su kimi Allah Təalanın ona bəxş etdiyi tərtəmiz islam fitrətini, əqidəsini itirmiş və pozmuşdur.

Şəfqətli bir əldə, sevgi ilə yoğrulmuş isti ailə yuvasında gözəl əxlaqi keyfiyyətlər zəminində yetişdirilən bir uşaq atasının fəxri ikən, sevgidən uzaq, həyatdan küskün bir uşaq da cəmiyyətə xeyirli bir övlad yox, qəhr və yük olmaqdan başqa bir şey deyildir.

Analara və atalara düşən vəzifə isə onlara əmanət verilən balaları cəmiyyətə faydalı bir insan kimi böyütməkdir. Allah özü qorusun!

ANA vəsiyyəti

Zaman və məkan dəyişsə də insanların duyğuları, hissləri dəyişmir. Bədən dili və duyğu dili ümumi bir xarakter daşıyır. Bədən və duyğu dilini ağılı və diqqəti olan hər bir canlı asanca dərk edə bilir. Hətta bəzi heyvanlar belə bədən və duyğu dilini dərk etməkdə insanlardan çox da geri qalmır.

Kimsəsizliyin və yetimliyin qəribliyi, yalnızlığı, soyuqluğu hər bir mərhəmət sahibi insan tərəfindən inkar edilməyən bir cəhətdir.

Ana-atalar övladlarının ölüm ağrısını yaşamaq istəməzlər. Bu səbəbdən "Allah övlad dərdi verməsin, sıralı ölüm versin" sözü atalar sözlünə çevrilmişdir.

Qurani-Kərimdə Duha surəsinin 9-cu ayəsində "Yetimə zülm etməyin!" deyər möminlər xəbərdar edilmişdir. Yetimlərin könlündəki hüznü azaltmaq və kainatın sultanına yetimlik ortaqlıq nöqtəsi ilə bağlanmaq və yaxınlaşmaq istəyənlər üçün Allah, həbibini Dürr-i yetim (yetimlərin incisi) olaraq yaratmışdır. Peyğəmbərimiz həyatı boyunca yetimlərin haqlarını qoruyub və bizlərə də bu şəkildə davranmağı əmr etmişdir. Bir hədisində "Kim bir yetimin başı oxşayarsa o kimsəyə əlinin dəydiyi tükklər qədər səvab vardır" buyurmuşdur.

Belə bir hekayə nəql edilir: Hindistanda baş verən bir qəzada uşaqların anası ölür. Yetimlərin atası bir müddət sonra evlənmək məcburiyyətində qalır. Ögey anaya da bir sümük parçası verir və digər uşaqları döymək məcburiyyətində qalsın bununla döy" deyir. Təbii ki, qadın ögey analığını edir və uşaqları o sümüklə döyür. Zamanla öz uşaqları inkişaf etmir, əksinə yetim uşaqlar inkişaf edib böyüyür. Bu işi yoldaşına dediyində yoldaşı belə cavab verir. "Sənin onları döydüyün sümük analarının əl sümüyü idi". Onları hər vurduğunda acı

yerinə sevgi, şəfqət hiss edirdilər. Ona görə də inkişaf edib böyüdülər".

Çox qəribədir ki, Hindistanda baş verən bu hekayənin bir bənzərini Azərbaycanın bir dağ kəndində eşitmək insanı təəccübləndirir. Qadın gənc yaşda ölümcül bir xəstəliyə düşür. Qadına bacısı baxır. Ölümü yaxınlaşanda bacısına «sənə qızımı əmanət edirəm» deyir. «Amma, nə olar onu döymək istəsən yaylığını əlinə sarı və o cür döy» deyir. Bu sözlər ancaq analıq duyğuları ilə dolu olan dodaqlardan tökülən sözlər ola bilər. Görəsən, ana bu vəsiyyəti edərkən kəməyin ağrısını, acısını azaldıb, getməsinimi istəmişdir?

Kiçik yaşlarda təbii olaraq uşaqlar dəcəllik edirlər. Bu yetim qız da, bir gün xalasını incidir və xalası onu döyəndə yetim qız (Yaqub (ə.s) in Yusifin qoxusunu uzaqlardan aldığı kimi)anasının qoxusunu hiss etmək istəyir. Xalasına "Niyə anamın yaylığını əlinə sarıyıb döymədin? Anam sənə nə vəsiyyət etmişdi?"deyir. Xalası çox kədərlənir və bir daha əl qaldırmır, qaldıra bilmir.

Kaş ki, hər yetimi himayə edənə belə vəsiyyət etsinlər!

Yetimlər şəfqət duyğuları içində böyüsünlər!!!

Əsrin bəlası Süd vəzi xərçəngi

Əl-hazırda dünyanın qloballaşdığı bir dövrdə sanki xəstəliklər də get-gedə daha da artır ki, bu xəstəliklərdən də biri bəşəriyyəti vahiməyə salan xərçəng xəstəliyidir. Bu xəstəliyin etimologiyası məlum olmasa da, sanki bu xəstəlik əsrimizdə epidemiya xarakteri daşıyır. Bu xəstəliyə istər qadın, istərsədə kişilər yaxalana bilər. Amma qadınlar arasında daha çox süd vəzinin xərçənginə rast gəlinir. Ana rəhminin (Uşaqlıq) xərçəngindən sonra ən çox təsadüf olunan süd vəzinin xərçəngidir. Bu xəstəliyə ən çox 30-60 yaş arasındakı qadınlarda təsadüf olunur. Qeyd olunduğu kimi bu xəstəliyin yaranma səbəbləri hələ də elmə tam məlum deyil. Bu xəstəlik xüsusilə heç ailə qurmamış, az sayda uşaq dünyaya gətirən və ya heç uşağı olmayan qadınlar arasında geniş yayılmışdır.

Ostrogenlər, döş xərçənginin yaranmasına təkan versədə onun bir başa yaranma səbəbləri deyildir. Xüsusilə də orqanizmdə olan estrogen və progesteron arasındakı nizamsızlıq döş xərçəngi xəstəliyinin səbəblərindən biridir.

Bu xəstəlik adətən kiçik bir şişkinliyin əmələ gəlməsi ilə başlayır və xəstələr heç bir ağrı hiss etməzlər.

Xəstəliyin artma müddəti son dərəcə müxtəlifdir. Bəzi xəstələrdə şişkinlik artaraq qonşu toxumalara da yayılır və dəriyə yayılaraq yara şəklini alır. Digər bir forması isə uşaq əmizdirən qadınlarda rast gəlinən iltihabı formadır ki, bunlar da çox sürətlə inkişaf edə bilər.

Daha çox yayılan bu xəstəliyin şişlərin yerləşmələrinə görə də yeni tək tərəfli və ya hər iki tərəfli xərçəng növünə də rast gəlmək mümkündür.

Xərçəng xəstəliyi ən çox limfa vəzinin böyüməsi ilə özünü biruzə verir. Süd kanallarının içərisində başlayan bu xəstəlik ilk əvvəl döş giləsindən qanlı bir ifrazla başlayır.

Hüceyrə quruluşuna görə də bu xəstəliyin müxtəlif növləri vardır:

1. Yaşlı qadınlarda təsadüf olunan çox yavaş inkişaf sürəti olan və əsasını yaş toxuması təşkil edən sərt şişlər
2. Sərt düyünlər şəklində, dəri altında və əsas şişdən uzağa yayılmış düyünlü sərt şişlər

Əgər müayinə tez aparılar və diaqnoz tez müəyyən olunarsa xəstəliyin müalicəsi mümkün olar. Çox təsadüf olunan və təhlükəli bir xəstəlik olmaqla yanaşı vaxtında müayinə etmək və kiçik həcmli (2sm) olarsa xəstəliyin 90%-i müalicə oluna bilər. Elə isə döş xərçəngindən ölüm faizini azaltmaq üçün qadınlar mütəmaddi olaraq maarifləndirilməli və müayinə olunmalıdır. Daha çox 35-40 yaş arasındakı qadınlar heç olmasa ən azı ildə bir dəfə müayinə olunmalıdır.

Əziz xanımlar bütün bu məlumatları yazmaqla məqsədimiz sizi təşvişə salmaq yox, məhz məlumatlandırmaqdır. Unutmayın ki, Allah dərdi verəndə onun mütləq dərmanını da verir. Yetər ki, siz əlinizdən gəldiyi qədər sağlamlığınızı qorumağa çalışın və onu əldən verməyin. Çünki, ən xoşbəxt insan sağlam insandır.

UŞAĞIN ARZUSU

Bir nəfər işdən yorğun-arğın evə qayıdanda 5 yaşındakı oğlunun qapının ağzında durub onu gözlədiyini görür. Uşaq atasına:

-Ata bir saatda nə qədər pul qazanırsan?-deyə soruşur.

İşdən onsuz da yorğun gələn ata:

-Sən belə işlərə qarışma-deyə cavab verir.

Bundan sonra uşaq:

-Atacan çox xahiş edirəm-deyə tələb edir.

Ata:

-Rast ki, bu qədər inad edirsən 5 manat-deyə cavab verir.

Bundan sonra uşaq:

Yaxşı mənə 2 manat verərsənmi?-deyə soruşur. Ata əsəbləşərək:

-Mənim sənin oyuncaqlarına və ya mənasız işlərinə xərcləyəcək pulum yoxdur. Haydı tez get otağına və qapını bağla-deyir.

Uşaq sakitcə otağına çıxıb qapını örtəndən sonra ata hirsli-hirsli Bu uşaq nə cürət edib məndən belə şeylər soruşur?- deyər öz-özünə deyir. Aradan bir neçə saat keçdikdən sonra atanın hirsli bir qədər soyuyur və

uşaqdan pulu niyə görə istədiyini soruşmadığını düşünür. Yuxarıya uşağın otağına çıxır və yatağında uzanan uşağa:

-Yatmısanmı?-deyə soruşur. Uşaq onun sualına cavab verməyincə:

-Al bu da sənin 2 manatın. Sənə biraz əvvəl hirsələnməyimə çox reşiman oldum, çünki çox uzun və yorğun bir gün keçirmişdim.-deyir.

Bunu görən uşaq sevinərək atılıb-düşür və:

-Təşəkkür edirəm atacan deyib yastığının altından əvvəllər topladığı əzilmiş pulları çıxararaq atasının yanında saymağa başlayır. Bunu görən ata yenidən əsəbləşərək:

-Pulun olduğu halda nəyə görə məndən yenə pul istəyirsən? Mənim sənə uşaq oyunlarına ayıracaq vaxtım yoxdur-deyir.

Uşaq:

-Pulum vardı amma kifayət etmirdi-deyir və pulları atasına uzadaraq:

-Atacan, bir saat vaxtını mənə ayıra bilərsənmi?

1. Əliaçıq ol, vermədən ala bilməyəcəyini unutma.
2. “Səni sevirəm” deyərkən inanaraq söylə.
3. “Üzr istəyirəm” deyərkən uşağın gözünün içinə bax.
4. Uşaqların xəyalları ilə əsla oynama.
5. Yavaş danış, amma sürətli düşün.
6. Əgər uşaq səndən cavab vermək istəmədiyin bir sual soruşarsa gülümsə və “niyə görə bilmək istəyirsən” de.
7. Uşağın asqıranda “sağlam ol” de
8. Kiçik bir mübahisənin bütün etibarı və dostluğu məhv etməsinə əsla imkan vermə.
9. Əgər səhv etdiyini başa düşsən, dərhal onu düzəltməyin yollarını axtar. Bilə-bilə səhvini davam etmə.
10. Uşağıla telefonda danışarkən gülümsə. O səşindən gülüm-səməyini hiss edəcək.
11. Bunu yaxşı bil ki, susmaq bəzən ən gözəl cavab və ən gözəl idarəçilikdir.
12. Daha çox kitab oxu, daha az televizor seyr et.
13. Evində mehribanlıq yaratmaq üçün əlindən gələni et.
14. Ailənlə birlikdə ildə bir dəfə əvvəllər getmədiyin yerlərə get.
15. Bəzən istədiyin bir şeyin olmaması sənin üçün bir şansıdır.
16. Tətbiq etməyəcəyin və ya nəzarət etməyəcəyin qaydalar qoyma.
17. Ən yaxşı münasibət, bir-birinizə olan sevginiz bir-birinizə ehtiyacınızdan daha çox olduğu zaman olacaqdır.
18. Qazandığın uğurun həqiqət olub-olmadığını başa düşmək üçün qarşılığında nə verdiyinə bax.

UŞAQ VƏ OYUN

Uşaq:-Nə üçün anam məni bu vaxt yeməyə səsləyir, oyunum hələ bitmədi ki... Hər gün oyunun ən gözəl yerində çağırırlar.

-Anacan! Oyunumu bitirib sonra gələrəm.

Ana: -Axırda bu uşaq məni dəli edəcək! Nə zaman bir söz deyirəm, mənə: «Elə indi oyuna başladım!...» deyir. Bu oyunların heç sonu olmur... Həyətdə oyun, evdə oyun, hər yerdə oyun. Elə bil başqa bir şey yoxdur.

Lakin bilmək lazımdır ki, yeniyyətə dövrünə qədər uşaqlar üçün əvəz edilməz məşğuliyyət-oyundur. Oyun onun üçün hər şeydir. Hər gün yorulmadan, ara vermədən oynayan uşaq, onlara ən vacib olan ehtiyaclarını da unuda bilər. Oyuna tamamilə bağlanan uşaq, sizin ona müraciət etdiyinizi eşitməyə bilər. Oyun onun üçün ən əsas vəzifə halına gələ bilər. Uşaq üçün bu dəyişməyən bir

qaydadır. Uşağın bu xüsusiyyətini nəzərə alaraq, hər bir valideyn övladının oyun oynamasına müsbət münasibət bəsləməli və ona mane olmamalıdır. Çünki övladınız həkimlik və mühəndislik oynayarsa, ifa etdiyi bu rola adi münasibət bəsləmir, bu hərəkəti onun gələcək həyatının müəyyənləşməsinə kömək edir. Yəni uşaq öz oyununu ilə onda olan qabiliyyət və istedadı bürüzə verir. Oyun uşağın ən təbii haqqı olmaqla bərabər, onun ən təbii təcrübə vasitəsidir. Hər bir uşaq oyun dünyasında öz şəxsi qanunlarını qoyar və onları bəzən istəyinə görə dəyişdirə bilər. Gördüklərini, hiss etdiklərini öz dünyasında təhlil edər və beləcə şəxs kimi formalaşar. Öyrəndiklərini daha dərinlən qavramağa çalışan uşağın bu oyun dünyasına, böyükklərin müdaxilə etmələri istənilən nəticəni verməz. Məsələn, evcik oynayan bir uşaq, sizi asanlıqla öz

oyununa daxil etməz. Əgər oyununa müdaxilə etsəniz, onun əsəbiləşdiyini və hətta ağladığını görərsiniz. Çünki uşaq, öz aləmində, öz oyununda sərbəst olduğuna əmin olar və heç kimin mane olmasını istəməz. Oyun uşağın sərbəstliyi, rahatlığıdır. Bir uşaq oyun oynayarkən bunu hiss etməli. Özünə güvənməlidir. Buna görə də, övladınıza özünü güclü və sərbəst hiss edəcəyi mühit hazırlamalısınız. Bu mənada oyun ilə əlaqədar aşağıdakı fikirlər çox ibrətamizdir:

-«Oyun inkişafın, böyümənin əsas vasitəsidir. Oyun olmadan nə yeniyetmənin zehni inkişafı, nə sağlam bir təminatı gələcəkdən, nə də tam bir təkamüldən söz edilə bilməz».

-*Riçard Curtey*

-«Uşaqların oyunu oyun deyil, onlar üçün ən həqiqi bir məşğuliyyətdir».

M. Montainye

-«Dərslərin onlar üçün daha cəlbedici olmasını istəyirsinizsə, övladlarınızı kiçik yaşlarından oyun oynamaqla faydalandırın».

J. Lokk:

-«Mən elə uşaqlar gördüm ki, onlar oxumağı oynamaqla öyrəndilər».

F. Fenelan

-«Uşaqlar öyrəndiklərini oyunla öyrənməli, sağlam və güclü yetişdirilməlidirlər»

J. B. Basedov

-« Tərbiyəçi oyun vasitəsi ilə uşağa yaxınlaşar, ruhuna təsir edər, qəlbini fəth edər».

J. C. F. Gunts Muths

-« Oyun uşağın həyatını əhatə edən bir toxumdur. Bütün insanlar o toxumdan yetişir. Oyun məktəbəqədər uşağa ən faydalı bir məşğuliyyətdir».

F. L. Jon

Oyun uşağın sərbəstliyi, rahatlığıdır. Bir uşaq oyun oynayarkən bunu hiss etməli. Özünə güvənməlidir. Buna görə də, övladınıza özünü güclü və sərbəst hiss edəcəyi mühit hazırlamalısınız

YUMURTANIN FAYDALARI

Yumurta ən yüksək protein qaynağıdır. Bir yumurtanın tərkibində 6qr protein, 37 qr su, 6 qr yağ vardır. Ayrıca yumurta dəmir, A vitamini B vitaminlərinin bəzilərinə baxdıqda zəngin bir qida məhsuludur. Yumurtalar arasında ən çox işlədilən tovuq yumurtasıdır. Təxminən 50-60 qr ağırlığındadır. Yumurta, yumurta ağı, yumurta sarısı və qabığından ibarətdir.

Yumurtanın sarısında ağına nisbətən daha çox yağ, protein, dəmir vardır. Yumurtanın qabığı kalsium duzlarından meydana gəlmişdir.

Sağlamlıq cəhətdən təzə yumurtanın əhəmiyyəti:

Aldığımız yumurta təmiz olmalı, qabığında çat və qırıq olmamalıdır.

Təzə yumurtanın hava boşluğu kiçikdir. Yumurta köhnəldikcə hava boşluğu böyüyür.

Yumurtanı salladıqda, içi hərəkət edər və səs gələrsə bu onunköhnə olduğunu göstərir. Təzə yumurtada bu hal olmaz.

Yumurta duzlu suya atıldıqda dibinə çökərsə təzə, üzünə çıxarsa çox köhnə, ortada qalarsa biraz köhnədir.

Yumurta günəşə doğru tutularsa təzədirsə şəfəfdir və sarısı açıqca görünər.

Yumurtanın qabığının ağ, qəhvəyi rəng olmasının təzəliyiylə heç bir əlaqəsi yoxdur.

Təzə yumurta günəşə doğru tutularsa sarısı açıq-aydın görünər.

Yumurta qırıldığında ağı və sarısı dağılırsa köhnədir, ağı yayılmaz və sarı top kimi diri isə yumurta təzədir.

Yumurtanın qabığının ağ, qəhvəyi rəng olmasının təzəliyi ilə heç bir əlaqəsi yoxdur.

Yumurtanın saxlanılma qaydası.

Yumurta otaq istiliyində saxlandığı müddətdə keyfiyyətini itirər və tez xarab olar. Soyuducu olmayan yerlərdə qazet kağızına bürüyərək qısa müddət üçün mühafizə etmək olar.

Yumurtalar yuyulmadan, isladılmadan, öz kartonu içində 4 həftəyə qədər təzəliyini itirmədən saxlanıla bilər.

Yumurtalar rəflərə sivri ucu aşağıya gələcək şəkildə yerləşdirilməlidir.

Yumurta heç bir zaman qabıqlı olaraq dondurulmaz. Lakin, qırılmış yumurtanın ağı və ya sarısı, bişmiş yumurta sarısı dondurula bilər.

Yumurtanın sarısı, soyuducuda içinə 1-2 yemək qaşığı bitki yağı qoyulmuş ağzı qapalı plastik saxlama qabı içində 4 gün mühafizə oluna bilər.

Yumurtanın ağı da soyuducuda plastik qab içində 2-4 gün arası qorumaq olur.

Yumurta sarıları su dolu bir kasa içərisində soyuducuya qoyularaq 1-2 köhnəlmədən saxlana bilər.

Bərk bişirilmiş yumurta qabığıyla soyuducuda 8-10 gün saxlana bilər.

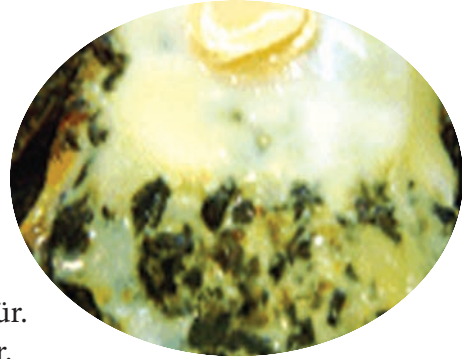
İspanaqlı yumurta

Lazım olan məmulatlar

- ½ kq ispanaq (yarım kilo)
- 2 baş soğan
- 1 qaşiq tomat
- 3 qaşiq bitki yağı
- 1 stakan su
- Yetdiyi qədər duz, qara bibər
- 5 yumurta.

Hazırlanması

1. Yarım kilo ispanaq köklərindən kəsilir, birneçə dəfə yaxşı yuyularaq qumu, torpağı təmizlənir. Üstünü örtəcək şəkildə su doldurulur. İyyirmi dəqiqə qədər qaynadılır, sonra suyu süzülür. İki ovuc içərisində suyu sıxılır, incə incə doğranılır.
2. Düz bir qazana üç qaşiq yağ qoyulur, doğranmış soğanlar qızarana qədər qovrulur, bir qaşiq tomat da əlavə olunur, 5 dəqiqə təkrar qarışdırılaraq tomatla birlikdə öldürülür. Hamsının üzərini incə doğranmış ispanaq tökülür, qarışdırılaraq 15 dəqiqə təkrar qovrulur. Duzu, bibəri və bir stakan su qatılaraq qarışdırılır. 5 dəqiqə qaynadılır.
3. İspanaqların içində yumurtaların əlavə olunması üçün yumurta böyüklüyündə qaşıqla çuxurlar açılır. Bu çuxurlara yumurtalar bir-bir sındırılır, qazanın qapağı tez örtülür. Yumurtaların üstünü ağ bir təbəqə örtüncə çox qatı olmaması üçün ocaqdan götürülür və süfrəyə verilir. **Nuş olsun!**

Xanımların diqqətinə

1. Ət suyunu soyuducuya qoymadan əvvəl tez soyuması üçün qazanın ətrafına soyuq su qoyaraq ət suyunu soyudun.

2. Lazımsız olan limon qabıqlarını günəşli bir yerə qoyub qurutsanız hisli və yağlı mətbəx əşyalarınıza sürtüb sizi heyretə salan nəticə ala bilərsiniz.

3. Çörək içi ilə hazırlanmış yeməkləri, üst-üstə qoyaraq nəmli və yaxşıca sıxılmış bir salfətkaya bükərsəniz uzun zaman təzə qalar.

4. Südə biraz soda qatsanız həm tez qıçqırmaz, həm də asan həzm olunur.

5. Kışmış üzümlərini bir- birindən ayırmaq üçün onları bir ovuc unla ovuşdurun və aşsüzənə atın, un ilə bərabər zibilləri də düşər.

6. Yeməyinizin duzu çox olarsa, qazana çiy kartof atın. Duzu özünə çəkəcəkdir.

7. Kartofu bişirərkən bişirmə suyuna bir qaşq sirkə atın. Rəngi sapsarı olur.

8. Pomidorun qabığının asan soyulması üçün qaynar suya salıb, bıçağın arxasını pomidorun üzərində ağır-ağır gəzdirin.

9. Soğan soyarkən gözlərinizin yaşar-maması üçün soğanı içi su ilə dolu bir qabın içində soyun.

10. Quru noxud və lobyanı bir gecə öncədən ılıq suya qoyun və qaynadarkən içinə biraz soda əlavə edin.

11. Boyat pilovu isidərkən bir qabın içində ocağa su qoyub qaynayınca qazanı içinə yerləşdirsəniz pilovunuz dən-dən qalar və təzəliyini itirməz.

12. Soğan qoxusunu əllərinizdən çıxarmaq üçün, əvvəlcədən qaynatdığınız kartofu mətbəxdəki işiniz bitdikdən sonra əlinizə sürtərək beş dəqiqə ova bilərsiniz.

13. Uzun zaman işlətmədiyiniz köhnə çaydanlıqların vaxtı keçdikcə çox da xoş olmayan bir qoxusu olur. Bunun qarşısını almaq üçün ən sadə üsul içinə bir parça kəsmə şəkər qoymaqdır.

14. Uzun zaman işlədilən çaydanlıqların içinin kirəc bağlamasının qarşısını almaq üçün çaydanlığın içinə bir parça qırıq porselen atmaq olar.

Soyuducunuz ya xarab olarsa, ya da artıq boş yer yoxdur. Təmiz bir vedrəni axar su ilə doldurun, içinə bir xörək qaşığı duz atın. Su şüşələrini içinə qoyun.

NƏZAKƏT QAYDALARI

Əllərimizi su və sabunla yuduğumuzda əlimiz mikroblardan təmizlənər.

Bu şəkildə mikrobların yediyimiz qidalarla birlikdə ağzımızdan vücudumuza keçməsinin qarşısı alınmış olar. Buna görə də yeməkdən və içməkdən sonra əllərimizi yumalıyıq.

Süfrə arxasında mümkün olduğu qədər az danışmalıyıq.

Ağzımızda yemək olmasa belə danışarkən ağzımızı əlimizlə örtməliyik.

Böyüklərimizdən əvvəl yemək süfrəsindən qalxmamalıyıq.

Yeməyimizi tez bitirmişiksə, qalxmaq üçün onlardan icazə almalıyıq.

Yemək yeyərkən sağ əlimizlə yeməliyik.

Yeməyi və çörəyi kiçik tikələr şəklində yeməliyik.

Bu cür yemək sağlam bəslənməmiş üçün lazımdır.

Yeməyimizi tez-tez yeməməliyik.

Ağzımızda tikələri yaxşıca çeynədikdən sonra udmalıyıq.

Süfrəyə qoyulan yeməkləri öz qarşımızdan yeməliyik.

Yeməyin üzərinə əyilməməliyik.

Çox isti yemək yeməməliyik.

Yeməyi üfürərək yemək də doğru olmayan bir davranışdır.

Yeməyin soyumasını gözləməliyik.

Yeməyə ana-atamız başladıqdan sonra başlamalıyıq.

Yemək stolunda öksürdükdə və asqırdıqda dəsmal və ya salfetka ilə ağzımızı tutmalı, arxaya və ya yan tərəfə dönməliyik.

Boşqaba yeyə bildiyimiz qədər yemək qoymalıyıq.

Boşqabımıza qoyduğumuz yeməyi bitirməliyik. Boşqabda qalan yeməklər israfdır. İsfaf da Uca

Allahın sevmədiyi xüsusiyyətdir.

UŞAQLARIMIZIN DİLİNDƏN

Bu gün:
 Qarışqanın yuvasını dağıtmadım.
 Atamın corablarını yudum
 Qardaşımı gəzdirdim
 Heç televizor seyr etmədim.
 Yaşlı qonşumuza yemək verdim
 Anama onu çox sevdiyimi söylədim
 və öpdüm
 Yetim bir qıza şirni aldım
 Avtobusda yerimi yaşlı bir qadına
 verdim
 Yaralı bir pişiyi evimizə gətirib onu
 sağaltıdım
 Sinfə salam verdim
 Əlimə milçək qonmuşdu öldür-
 mədim
 Bir uşağa təbəssüm etdim.

Fillərin ölümü

*F*illərin ölüm anı çox ibrətamizdir. Fillər ölmədən əvvəl öləcəkləri vaxtı hiss edirlər. Daha sonra acı fəryadlar içində, yaxınlıqda yerləşən mağaraya tərəf gedərlər. Filin bu bağirtisini eşidən ətrafdakı digər fillər də həmin mağaranın ağzına yığışırlar. Hər biriylə vidalaşır,

«halallıq» alan fil, öz ailəsiylə yalnız qalır. Ailə üzvləri başlarını və quyruqlarını birbirinə sürtərək, gözlərindən yaş tökürlər. Bundan sonra, geriye baxmadan ağır və vüqarlı addımlarla mağaraya tərəf gedən filin arxasınca ailə üzvlərindən hər hansı biri getmək istədikdə, digər fillər buna mane olurlar. Mağaraya tək başına girən fil, içəridə bir daha fəryad etdikdən sonra canını tapşırır. Son fəryadı eşidən mağara ətrafına toplanan fillər, dağılışırlar və yenidən öz həyatlarına davam edirlər.

Bu ibrətverici və qeyri-adi hadisəni müşahidə edən tədqiqatçı və müxbirlər, fillər mağaradan uzaqlaşdıqdan sonra, içəriyə girdikləri vaxt, ölənin cəsədiylə qarşılaşırlar.

SİNİQ

AYAQ

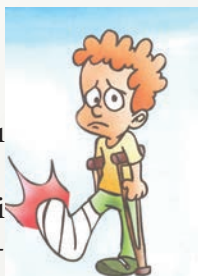
Uşağın ayağı sınmışdı. Həkim onun ayağına sarğı qoydu. Sonra da “pilləkənlərdən enib-düşmək olmaz,” deyərək tənbeh etdi.

İki ay sonra uşağı təkrar gətirdilər. Uşaq:

-Həkim əmi pilləkənlərdən enib-düşə bilərəmmi?

-Əlbəttə.

-Nə yaxşı! Hər gün küçəyə çıxdıqda ora-bura dəyməkdən bezdim artıq.

Davam et

Bir gün zəngin bir adam puluna qəsd edib bir maşın alır. İlk həyacanla bir şəhəri gəzər deyir. Yolda gedərkən svetaforun lampalarına dəyir və qırmızı işıq yananda maşını saxlayır. Elə bu zaman arxadan sürətlə gələn yük maşını «gumm» deyərək arxadan vurur.

Adam əsəbi halda maşından çıxır və yük maşının sürücüsünə yaxınlaşır.

Sürücü yalvarmağa başlamış:

- Qardaş, 5 uşaq atasıyam, yazığın gəlsin, başqa gəlirim yoxdu, sən günahlarımdan keç.

Adamın sürücüyə yazığı gəlir:

-Nə edək olan oldu.

Və bağışlamış... Nə isə yollarına davam etmişlər...

Biraz sonra əvvəlki adam yenə qırmızı işıqda maşını saxlayır

Arxadan yenə bir səs... «gumm!»

Adam yenə əsəbi bir şəkildə çıxarkən eyni sürücü siqnala basıb əl sallayır:

- Qardaş tanıdınmı, mənəm davam et.

BİLMƏCƏLƏR

Gecə yarısı adamın biri yatağının ətrafında fırlanırmış. Nə üçün?

Yuxsu qaçmış onu yaxalayırırmış.

Partladığı halda səs çıxarmayan şey nədir?

Səpişik.

Ağaca çıxan fil təkrar necə enər?

Bir yarpağın üstünə çıxıb yazın gəlməsini gözləyər.

Hansı sualı mütləq cavabsız buraxırıq?

Yatırınsınız?

Dəvəyə «Nə üçün boynun əyri» demişlər. Nə cavab vermiş?

Marşrutdan yeni endim demiş.

Bir yumurta cib telefonuyla necə bişirilir?

İki Rus müxbiri bir yumurtanı cib telefonuyla bişirdilər Moskvada çap olunan “Komsomolskaya Pravda” qəzetindən Vladimir Laqovski və Andrey Moiseyenko cib telefonlarının nə qədər zərərli olduğunu öyrənməyə qərar verdilər. Cib telefonu ilə yumurta bişirmənin bir sirri yoxdur. Bu sirr cib telefonu dalğalarındandır.

Müxbirlər şəkildə göründüyü kimi bəsit

mikrodalğa cihazı hazırladılar. Bir telefon-dan digərinə zəng etdilər və gələn zəngi qəbul etdilər.

Telefonların yanına danışma səslerini təqlid etsin deyər maqnitofon yerləşdirdilər. Beləcə telefonlar işə düşəcəkdilər.

15 dəqiqə sonra:

Yumurta yavaş-yavaş isinməyə başladı.

25 dəqiqə son

Yumurta olduqca isindi.

40 dəqiqə

Yumurta yandırıcı istiliyə çatdı.

65 dəqiqə sonra:

Yumurta bişdi.

Bunu nəzərinizə çatdırmaq istəyirəm ki, cib telefonu ilə 2 dəqiqəlik danışma zamanı beynimizdəki hüceyrələrə təsir etməkdədir. Daha çox danışdığınızda beyin hüceyrələriniz isinməkdə və ölməkdədir. Ümid edirik ki, cib telefonunuzu işlədərkən daha diqqətli olacaqsınız.